

TRANSILVANIA

ORGANUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. IX.

Sibiiu, Septembrie — Octobree 1900.

Anul XXXI.

Asociațiunea la Băile Herculane.

A doua-oară în Banat, și cu același splendid succes ca la 1896 în Lugos, Asociațiunea și-a ținut adunarea generală din estan, în 9 și 10 Septembrie a c., la Băile Herculane. Ca și înainte cu patru ani, tot astfel și de astădată, Asociațiunea s'a întrunit pe teritorul unui despărțemânt abia înființat, unde ea, până de curând, a fost cunoscută numai după nume; dar cu toate aceste meritoasa noastră societate culturală a fost întâmpinată și îmbrățoșată la isvoarele lui Iorgovan ca un vechiu și mult dorit prietin și binefăcător.

Nu a fost numai neintrecuta ospitalitate a Românilor bănațeni, care s'a manifestat în însuflețirea serbătorilor dela 9 și 10 Septembrie, ci totodată, și mai ales, bucuria, de a vedé din nou desfășurat stindardul culturii române pe locurile clasice din valea Cernei, unde românismul de aproape doué mii de ani n'a mai avut o serbătoare atât de înălțătoare.

Adunarea generală dela Băile Herculane va remâne memorabilă în analele desvoltării noastre culturale, pentru că ea a pus basa organizării Asociațiunii noastre ca corporațiune științifică-literară, și prin urmare va remarca un moment important în istoria noastră culturală. Și a fost numai un act de dreaptă recunoștință, că s'a dat acest rol onorific chiar unei adunări generale ținute în Banat, pentrucă astăzi însuflețirea și zelul pentru cauza Asociațiunii și preste tot a culturii noastre naționale, a luat cel mai puternic avânt chiar în părțile bănațene, unde Asociațiunea, deși lipsită aici de trecut și tradițiuni, are un respectabil șir de despărțeminte,

cari — poate cu o singură excepțiune — emulează în nobila lor activitate, și în timp de 2—3 ani ni-au oferit tabloul unei vieți naționale-culturale, cum nu s'a putut desvolta în alte locuri nici în decursul mai multor decenii.

Despre decursul adunării generale și despre importanta lucrare ce eă a săvârșit, cetitorii nostri se vor puté informa din procesele verbale ce le publicăm în fascicolul de față. La acest loc restringem expunerile noastre la acele momente mai mult exterioare ale adunării generale, cari i-au dat caracterul unei adevărate sărbători naționale-culturale.

Nu avem altă localitate pe întreg teritoriul locuit de Români al țării noastre, care să ofere unei sărbători românesci un cadru mai splendid decum ni-l dă romantica vale a Cernei. Totul ce natura are mai frumos și mai admirabil, și totul ce tehnica modernă poate da mai plăcut și mai agreabil, a stat la dispoziția publicului adunat. O regiune incomparabilă, parcuri, grădini și promenădi admirabile, saloane splendide și locuințe plăcute de o parte, iar de alta reminiscentele istorice atât de scumpe pentru noi, ce se leagă de acel vechiu stabiliment balnear, — toate au contribuit la susținerea neconturbată a bunei dispozițiuni și a însuflețirii oaspeților. Și în acest atrăgător cadru s'a vëdut desfășurându-se o viață curat românească, cu o pulsațiune însuflețită de același ideal, o circulațiune intimă și armonioasă între frați din patru unghiuri. Pentru-că poate la nici o altă ocaziune de păn' acum, românismul dela Tisa păn' la Marca-Neagră nu a stat în contact mai intim, și unitatea culturală a tuturor Românilor nu a fost mai pronunțat reprezentată decât la adunarea generală din băile Herculane, unde Ungureni, Bănățeni, Ardeleni, Munteni, și Moldoveni, în frățească dragoste au dat mână cu mână.

Și toate aceste s'au putut întempla, fără ca armonia sărbătorii noastre să fie fost conturbată și caracterul ei pur cultural să se fi alterat pe un singur moment; — s'au putut întempla în condițiuni, cari au însuflețit și pe fiii neamurilor străine și au făcut chiar și pe reprezentantul autorităților politice, să declare: că cu toată inima participă la această admirabilă sărbătoare culturală. Câte nu ar puté învăța din

aceste cei ce chemați sunt a întemeia și ocroti armonia între popoarele țerii și înaintarea lor culturală! . .

„Unitis cum viribus!“ — a fost deviza Țilei. Organele Asociațiunii, publicul asistent, găzduitorii lui și în aceeași măsură și reprezentanții oficiilor publice, au conlucrat în deplină armonie la asigurarea succesului adunării generale și al festivităților împreunate cu aceasta.

Este un moment ce cu deosebită plăcere îl remarcăm, că Asociațiunea — poate întâia-dată dela înființarea ei — s'a vădit îndemnată a da expresiune, prin un act special al Comitetului central, recunoștinței și mulțămitei sale pentru deosebita bunăvoință și pentru zelul cu care a fost sprijinită în lucrarea ei prin organele statului.

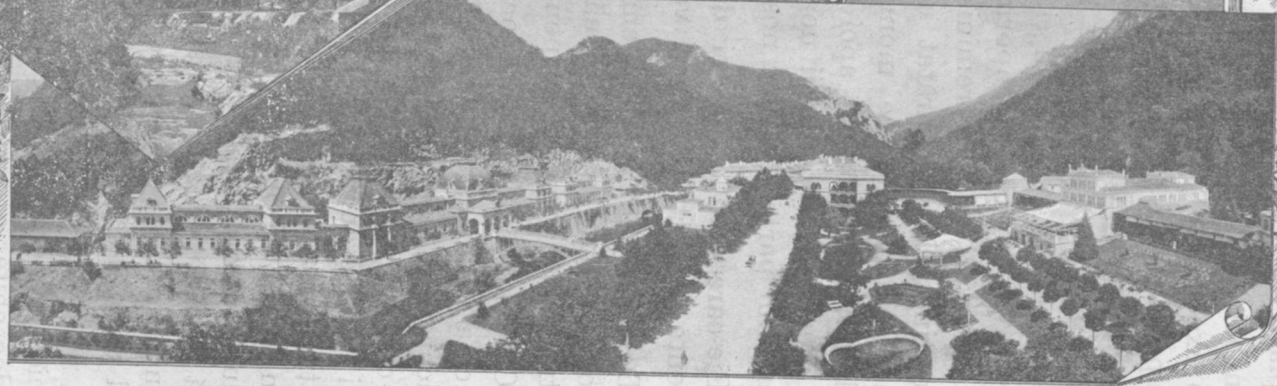
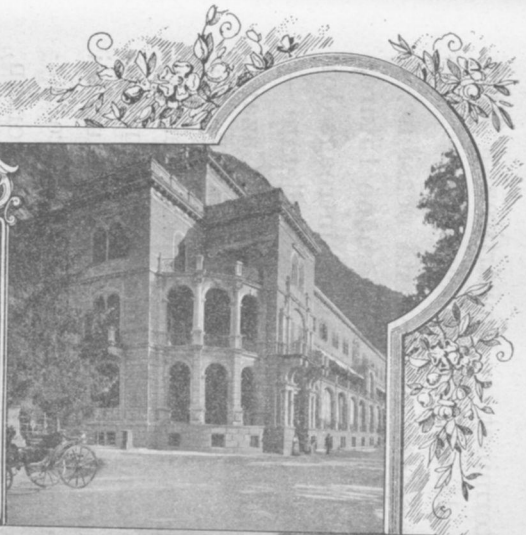
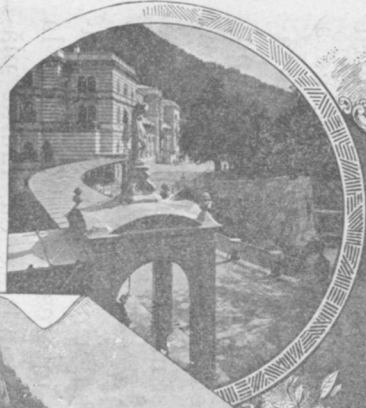
Trecem preste balul festiv arangiat în splendidul „Salon de cură“, și preste reușitul concert al Reuniunii de cântări din Lugos, care prin interpretarea maestră a mai multor compozițiuni românesce, a provocat momente de însuflețire extraordinară, — și ne oprim la serbarea poporală, arangiată din incidentul adunării, serbare care în vederea scopurilor urmărite de Asociațiune, trebuie să ne preocupe în mod deosebit.

Favorisată de un timp admirabil, această serbare a întrunit aproape două mii de țerani din toate părțile Severinului, și a decurs în ordinea și armonia ce caracterizează convenirile poporului nostru. Grădina de economie — un loc cu plantațiuni frumoase și bine îngrijite și cu o întindere de mai multe jughere, — oferea un aspect admirabil, când membrii Asociațiunii, după întâia ședință literară, s'au prezentat la locul petrecerei. Sute de țerani și țerance, în pitorescul lor costum național, se îndeletniciau cu prezentarea dansurilor populare din Severin. Damele presente studiau costumele, cari, deși lucrate cu gust, au suferit mult sub influința modei străine, și numai excepțional prezentau motive originale românesce. Pentru a contribui la păstrarea nealterată a acestor motive, votul damelor a avut în vedere în primul rând originalitatea costumelor, și premiile — de astădată destul de mari — au fost acordate tot din acest punct de vedere. Premiul I a fost dat unei țerance din Mutnic, al cărei costum îl prezentăm în ilustrațiunea de pe pagina următoare.

Costum premiat cu premiul I.
cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii din 1900.

Băile Herculane (Mehadia).

Hotel Franz Josef.
Valea Cernei.

Baia Szapáry.

Biserica gr.-or. rom.

Hotel Fr. Josef.

Hotel Rudolf.

Salonul de cură.
Parcul Stefania.

Petrecerea poporală s'a terminat cu împărțirea a 1000 exemplare de scrieri poporale, dăruite de Asociațiune.

Încheierea festivităților arangiate cu această ocaziune, a fost o excursiune pe Dunărea de jos, care va rămâne tuturor participanților un plăcut și scump suvenir pentru întreaga lor viață. Un mare vapor special a dus numeroasa societate — erau aproape 300 persoane — la admirabilul defileu „Cazan“, de aici la insula Ada-Kaleh și preste porțile de fer la Turnul Severin. In cursul seu vaporul a atins frontierele a trei țeri și a vizitat și ultima reminiscență a domniei Semilunii în aceste ținuturi, ne-a arătat urmele drumului și podului lui Traian, cele mai falnice monumente ale istoriei noastre naționale, și ne-a debarcat apoi pe pământul regatului român, unde membrii Asociațiunii noastre au aflat cea mai călduroasă primire din partea fraților nostri de dincolo de Carpați.

Fie-care oară a acestei zile frumoase a fost bogată în momente însuflețitoare, cari vor rămâne neuitate tuturor.

Dela Turnu Severin membrii Asociațiunii s'au întors la ale lor, ducând cu sine nouă dragoste pentru Asociațiunea noastră și nouă încredere pentru viitorul poporului nostru.

Credem că membrii Asociațiunii noastre, cari nu au putut participa la această adunare, ne vor fi recunoscători pentru publicarea în fascicolul de față a interesantei conferențe, ce a cetit-o D. Dr. G. Vuia în prima ședință literară, asupra localității unde eram întruniți. Totodată înzestrăm această publicațiune cu un frumos tablou de vederi din Băile Herculane. În un număr viitor vom publica apoi și memorabila disertațiune a Dlui Patriciu Dragalina, care ne-a cetit — în a doua ședință literară — câte-va pagini din suferințele Românilor bănățeni. Ambele conferențe erau de interes deosebit chiar la locul unde au fost cetite, și au fost ascultate cu multă plăcere și atențiune. Ele au deșteptat dorința, ca și la alte adunări generale subiectele disertațiunilor să fie alese tot cu deosebită considerare la locul unde se întrunesc Asociațiunea.

În fine lăsăm să urmeze discursul, prin care ilustrul președinte al Asociațiunii a inaugurat adunarea generală. El

a dat acestei adunări un timbru caracteristic, ce ea l-a păstrat pân' la fine.

Iată ce a dis președintele Asociațiunii :

Onorată adunare generală!

Înainte de toate mă simt datoriu a împărtăși salutare frățească românilor dintru acest ținut și a le mulțămii: pentru că însuflețiți de scopurile, ce urmărim, ne-au adus în regiunea aceasta, pre cât de frumoasă, pre atât de însemnată în istoria națiunii noastre.

Pentru-că ce român va pune piciorul seu pre pământul sacru al acestui ținut, fără să-și aducă aminte, că străbunii nostri, când au purtat preste Dunăre acuilele lor victorioase, pre aici au făcut primele cuceriri. De pre aici au trecut munții, acel zid de apărare, acea grandioasă cetate, ce făcea să crească virtutea sêlbatică a dușmanilor, de cari pre atunci tremurau toate popoarele din giur. Pre aici chiar și în loc se află deosebite monumente din epoca descălecării și a înrădăcinării neamului nostru întru această țeară așa depărtată de sinul călduros al mamei noastre, — iară în apropiare se află unul grandios, pre care nu l-au putut învinge și dărimă nici valurile Dunării, nici tempestățile aerului și chiar nici răutatea omenească, carea întru turbarea sa sfarmă și cutropesce mai cumplit, decât puterile naturei brute.

Deci fie salutați cu iubire și mulțămită frații dintr'acest ținut, cari invitându-ne în mijlocul lor ne dederă ocasiune de a ne reîmprospeta suvenirii atât de dulci și a ne încălzi prin focul sacru al lor.

Onorată adunare generală!

Este frumos și măreț scopul, ce urmăresce societatea noastră: pentru-că ea tinde a desteptă și desvolta în poporul nostru iubirea de neam, iubirea de limba și cultura noastră, — este a face, ca toți fii națiunii noastre, așezați în regiunile resăritene ale Ungariei — fără nice o căutare la numirile locale de Hațegani, Ardeleni, Maramureșiani, Ungureni, Bănățeni, bucuroși să recunoască domnia legăturii comune, care o formează limba noastră dulce și datinele eređite dela străbuni,

— este a face, ca toți fiii națiunii noastre să împreune forțele lor cele mai bune spre a cultiva întru sine înșiși și întru toți ai noștri aceste odoare prețioase și spre a le apăra ca lumina ochiului.

Nisuind a împlini aceasta misiune asociațiunea noastră spre serbarea adunărilor sale generale descinde acugi într'o regiune acugi într'alta; poartă lumina sa mică întru acest secol al luminelor mari, ca cel puțin din apropiere să poată fi vădută și aprețiată de cei interesați deadreptul în cauză și acestora să le dea impuls de a lucra pentru realizarea scopului dorit. Poartă o lumină mică, carea vędându-o cei ce stau afară de cercurile strinse ale noastre, pre cari însă una din legăturile de ordine mai înaltă așa strinsu-i împreună cu noi, să cunoască și scopul nostru aflător în armonia deplină cu binele comun, și puritatea mijloacelor, de cari ne folosim.

Prin activitate stăruitoare, onorată adunare generală, întru acești aproape 40 de ani am ajuns acolo, de puține colțuri locuite de români se află în largul Ungariei, de cari nu s'a apropiat această instituțiune binefăcătoare a noastră, — și mai puține încă — putere-am dăce nice unul fie cât de retras — în care să nu se simtă rodirile mișcării produse de ea.

Bărbați însuflețiți pentru înaintarea culturii noastre, cu zel vrednic de toată lauda au îmbrățișat această cauză sântă a poporului român. Și eaca acum vedem înființate la 50 despărțeminte, cari ca tot atâtea arterii duc și multiplică mișcarea noastră culturală. Este de dorit însă, ca centre de aceste să fie îndecit mai multe, pentru-ca ele să fie mai accesibile și aflându-se în apropiere să poată desvolta activitate mai fructuoasă. Chiar pentru aceea stăruința noastră trebuie să fie îndreptată spre formarea lor, pre unde lipsesc și înmulțirea lor, pre unde s'au format deja, până vom ajunge acolo, ca organismul nostru să se întindă și ramifice și prin cele mai ascunse și mai depărtate cătune locuite de români, și preste tot locul să opereze lățirea culturii noastre naționale. Numai așa vom fi în stare de a susține și apăra aceea, ce ne este atât de scump: individualitatea noastră națională.

Ca mijloc foarte folositor au despărțemintele noastre, între altele multe, bibliotecile ambulante, spre a căror reco-

mandare nu putem avé cuvinte de ajuns. Prin ele se subministrează poporului lectură sănătoasă, morală și scutită de veninul principiilor, ce tind a surupa bazele societății civile și ale religiunii. Este mare puterea acestor biblioteci, pentru-că prin ele poporul nostru gratuit sau pre un preț bagatel devine în pozițiune de a gusta lectură variată și a desvolta în direcțiune bună simțemintele ascunse în peptul seu. Succesul acestei lecturi, dacă este bine aleasă, e foarte sigur și desăvârșit: pentru-că ea n'are de-a lupta cu alt dușman, de cât cu negura, ce întunecă mintea și inima. Se învinge dușmanul acesta, simțemintele bune cresc și se întăresc.

Prin cărți de felul acesta dacă e bine controlată se ajută foarte mult formarea caracterelor tari întru cele bune, pre cari nici lipsa extremă nice prisosurile îmbuibate să nu le poată abate dela calea virtuții și a moralității.

Să lucrăm cu toții, fie-care după cele mai bune puteri ale sale, ca asociațiunea noastră să crească și înflorească!

Cu aceasta declar adunarea generală deschisă.

„O PETIȚIE A LUI AVRAM IANCU“.

Spre marea mea mirare, cetisem în „Familia“ din 9 Septembrie a. c. Nr. 35 sub titlul de sus, la rubrica „Salon“ o „petiție“, care seamănă mai mult a batjocură asupra memoriei nefericitului meu amic, martir al neamului românesc, Avram Iancu.

Eu, care am purtat o luptă cu scriitori germani și maghiari, până-ce mi-a succes d'ai rehabilita bunul seu nume și de a-l presenta în adevărata splendoare, căci mai înainte nu-l slăbiau din „ucigaș, bandit, tăciunar, etc.“ m'am indignat neșpus de mult la cetirea acelei „petiție“.

Mi-am exprimat la moment părerea, în biroul Asociațiunii, unde cetisem „petiția“, că subscrierea numelui Avram Iancu nu poate fi decât un falsificat al „Neamțului“, care a compus acel pascuil, spre a-l batjocori pe Iancu, sau al unui complice al aceluia, care a încercat a înșela bani dela guvern, abusând de numele lui Avram Iancu.

În acest prepus al meu, că Iancu n'a putut subscrie în 18 Septembrie 1853 un astfel de galimathias, care adevărat când ar fi, l-ar degrada la rolul unui cerșitor muritor de foame, mă întărește și faptul că Iancu a fost un caracter pre cum l-a descris „Magyarország és a nagyvilág“ în Nr. 1 din anul 1873 în următoarele cuvinte: „Iancu nu scia să se încovoiască, nici să se lingusească. Pe figura lui înaltă și pe fața lui superbă se oglindea timbrul acelei conștiințe, pe care singur convingerea meritelor o poate da“. Un astfel de om e imposibil să se iscălească într'o „petiție“ trimisă unui Bezirks-Vorsteher (szolgăbireu): „Client și slugă supus“.

Dar ȕice-se-va: Iancu a fost în acel timp smintit la minte. La aceasta eu respund cu: Da și — ba! Se poate că cei-ce au abusat de numele ȕinsului la anul 1853 l-au creȕut smintit la minte; dar apoi 14 ani în urmă, anume în 24 Martie 1867, când a scris cu mâna proprie suplica cătră Împăratul, e constatată că sufletul ȕinsului îi era frânt și mintea sa întunecată, cu toate aceste suplica e scrisă cu demnitate, apoi s'a scris: *Avram Iancu* general.

Dar nici chiar aceasta suplică n'a trimis-o la destinație, ci a purtat-o 5 ani în buzunarul unei sarici (suman, țundră), unde s'a găsit după moartea sa.

Între astfel de împregiurări m'am adresat la moment cătră Iosif Iancu, vigil de pădure (Forstwarth) în Vidra de sus, unde se păstrează acea „petiție,“ cu rugarea ca să mi-o trimită, pentru de a pute constata identitatea subscrierei, asemănându-o cu suplica reprodușă de mine în „Biografie“ și depusă între actele destinate pentru museul naționale. *Respuns însă până în ȕiua de aȕi n'am primit.*

Dela domnul jude pensionat și avocat în Abrud, Bașota, cătră care m'am fost adresat tot atunci, primesc cu data din 23 l. c. respuns că, actele presidiale ale fostului oficiu de cerc (Bezirksamt) nu s'au predat oficiilor constituționale, ci au fost arse și nimicite, prin urmare, referitor la „petiția“ cu „pricina“ nu se poate erua absolut nimic. Totodată, se exprimă domnul Bașota, că a vȕȕut acea „petiție,“ dar după părerea domniei sale, subscrierea numelui lui Iancu e un falsificat.

Drept aceea, combinând toate împregiurările, declar „petiția“, dar mai ales subscrierea numelui lui Avram Iancu, de un falsificat. Și ca falsificat are să se privească până atunci, până când nu se va constata contrarul, prin esperți și martori clasici, între cari me ofer și eu, care i-am cunoscut scrisoarea.

Fac aceasta declarație, ca să se scie, de cumva vre-un reu voitor al neamului nostru s'ar încerca ori și când ca să exploateze aceasta „petiție“ pentru a batjocori pe Avram Iancu și de a-i detrage din caracterul dînsului galant, mândru și nobil, recunoscut în ziua de aji chiar și de cătră dușmanii neamului nostru.

Sibiiu, în 29 Octobree 1900.

Iosif Șterca Șuluțu.

DIN TRECUTUL BĂILOR HERCULANE (MEHADIA)*

„Aquae condunt urbes“.

Onorabilă adunare generală!

Domnilor și Doamnelor!

Este sigur, că nime din D-Voastră n'a venit la Băile Herculane pentru ca aici să stea într'un local închis, cu ochii ațintiți la o persoană și cu mintea pironită la cuvintele rostite. Noi cei de aici, cari am pus la cale formalitățile acestei adunări, ni-am dat dela început samă despre această împrejurare; cum însă Asociațiunea noastră la fiecare adunare are obiceiul de a face nițică literatură, așa a trebuit ca din considerare cătră scop, Dv. să vă esecutați a mă asculta pe mine „a sta la divan“, vorba bănățănească, în loc de a admira frumsețile naturei, în care se desmiardă valea Cernei.

Drept mulțămită dela mine, mă voi trudi să fiu cât se poate de scurt la vorbă și ca nici acest scurt timp să nu fie perdut pentru Dv., în cele ce voi espune, voi căuta să fac pe ciceronele Dv., un fel de Bedecher al Băilor Herculane.

*

Dacă ar ști vorbi muntele Domogled, care din înălțime vëdută toate câte de mii de ani s'au petrecut la poalele lui, și dacă am înțelege noi murmurul Cernei, martore al atâtor evenimente, câte au trecut peste valurile ei, am sta uimiți, admirând de o parte puterea înfricoșată a naturei,

* Conferență literară cetită în adunarea gen. a „Asociațiunii“ ținută la 9—10 Septembrie 1900 în Băile Herculane.

iar de altă parte nimicnicia omului, care în oarba-i vanitate se crede stăpân peste toate. Valea Cernei, strimțată cum o vedeți, cu urieșele stânci de pe margini, cu desele mici cascade, cu mulțimea izvoarelor reci, calde și fierbinți, cari erup parte la mal, parte în albia ei, toate aceste produse geologice ale naturii datoresc existența lor unei mari revoluțiuni vulcanice întâmplată în timpuri preistorice, cine știe cu câte mii de ani mai înainte. Dela cele „7 izvoare calde” până pela *Mayerhof*, un singur munte a fost pe locul unde acum curge riul Cerna. Nici nu avem trebuință de mare fantasmă, ca privind pe alocurea țermurii despicați ca două lespeși urieșe, să-i putem lipi în închipuirea noastră, făcându-i iarăș una.

Ce clocot înfricoșat va fi fost acela, când lava fierbinte se lupta cu urieșul munte ca să-și găsească resuflare din închisoarea imperiului plutonic! Dar încă formidabila sguduitură ce a produs cutremurul de pământ, când vulcanul a resbit să despice în bucăți muntele. Ce trosnătură înspăimântătoare trebuie să fie premers actului, când blocurile de stâncă ca la porunca unui Dumnezeu s’au deslipit una de câtră alta făcând o crepătură lungă și adâncă, carea numai decât se umple de apă, apă rece, apă de ploaie și de zăpadă topită, carea din momentul acela n’a mai încetat a curge până în ziua de astăzi. În cursul veacurilor venit-a apoi un popor, care vădându-o neagră i-a dat numele *Cerna*, precum a numit pe celalalt riu, care dinspre Mehadia venea alb: *Bela Reca*.

Deodată cu nașterea mării crepături în munte, care formează albia Cernei, isbucni din nenumărate găuri apă fierbinte, pe unele locuri răspândind miros de pucioasă, iar pe alocurea numai bulgări de aburi. *Acestea sunt izvoarele calde de astăzi, sulfuroase și sărate.*

Un martor clasic al terenului vulcanic de sub picioarele noastre, este *grotă cu aburi*. Cine numai poate, să nu peardă prilejul de a admira acest sublim fenomen al naturii. La o înălțime de circa 100 metri dela nivelul drumului de preumblare, găsim un loc, unde ca din senin trăsnetul, pe neașteptate vedem țîsnind din stâncă aburi în șuvițe când mai groase când mai subțiri. Tot acolo se află și o grotă scobită parcă de daltă de măestru. Puneți urechea la apertura de unde cu un ușor șuerat isbucnesc aburii, fiți atenți apoi și la șgomotul surd și nădușit ce din adâncime se aude, și veți câștiga convingerea, că stați la gura unui crater și că șgomotul din pântecul pământului nu este decât clocotirea lavei de apă dintr’un vulcan. În fața astorfel de fenomene nu trebuie să fii tocmai popă ca să esclami „Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile tale!”

După această mică excursiune în istoria naturală să trecem la istoria omenirii; dela revoluția elementelor, la revoluția popoarelor.

Dacă în imperiul mineralelor, partea fără viață a naturii, se petrec așa schimbări colosale, cu cât mai mult este spusă natura organică fluctuațiilor variate. Această neîncetată transformare este cauza, că atât de greu putem afla adevărul. Înainte cu 2200 de ani a spus-o filosoful grec Pyrrhon, că această reînnoire neconținută a ființelor organice, face cu neputință per-

fecta pătrundere în adevărata lor natură. E prea firesc că omul, ca cel mai complicat din ființele organice, să fie în acelaș timp și cel mai mult expus variațiunilor. Dacă în viața unui individ se întemplă la tot pasul schimbări, nu mai puțin găsim acest fenomen în viața popoarelor ca individualități etnice. De când cu cataclismul, care a dat naștere formațiunii de astăzi a locului pe care ne găsim adunați în numele „Astrei“, cine știe câte popoare se vor fi perândat, despre cari istoria nu poate da samă. Ce interesant ar fi d. e. a ști, care a fost cel dintâi popor, care a folosit ca mijloc de curățenie sau de vindecare termele de aici. Ce impresie va fi făcut asupra lui aspectul apelor cari ies calde din pământ? Câți vor fi pățit ca selbatecul lui Robinson, care necunoscând fenomenul fierberii și-a opărit degetul în apa clocotindă. Dacă acum când băile sânt atât de mult la modă și tot se mai găsesc oameni și încă de cei cu carte, cari nu vor să creadă, că izvoarele aieva în vintrele pământului, în laboratorul naturii se încălzesc. Mai în fie-care an mi se întemplă, că unul sau altul apropiindu-se cu confidență de mine mă roagă în toată discrețiunea garantată cu parola lui de onoare, să-i descoper cazanul, unde încălzește administrația atâta putere de apă.

Băile calde, ca mijloc igienic, le vedem folosite la cele mai vechi popoare. Moise a făcut reguli igienice introducând băile calde ca dogmă religioasă. Maimonides, primul legislator al ovreilor țice, că e oprit a locui într'o comună unde nu se află un medic, un chirurg, o baie, un closet, apă de beut, o sinagogă, un crescător de băieți, un scriitor, un adunător de milă și o autoritate polițială. Acest mare rabin, cu 800 de ani înainte a găsit că toate cele înșirate sânt mijloace de prima necesitate pentru o comună ovreiască. Iată care e secretul vitalității poporului lui Israil, carele după ce s'a risipit Iudeea, fără a avé patrie, stăpânesce toată lumea, ca cel mai vechiu popor de pe pământ. Cu toate aceste, urme de un adevărat cult pentru băi calde nu ne-au rămas din timpurile vechi, decât dela Greci și Romani. Strămoșii nostri, mari întru toate, au fost neintreçuți în arta balneară. Ei au înălțat balneotehnica la un nivel, la care tehnica și arhitectura modernă cu toate urieșele progrese ce a făcut, n'a putut încă ajunge. Ca frumusețe arhitectonică, ca confort și ca dimensiuni, termele Romei și ađi când nu sânt decât ruine, ne pun în uimire. Împerații romani cu nimic nu-și împleteau mai mult cununa nemuririi și nu se făceau iubiți înainte supușilor, ca prin munificența în zidirea și inzestrarea băilor. „*In balneis salus*“ era maxima obicinuită dela palat până la colibă; plebeii ca patricianul, senatul și poporul, bărbați, femei și copii alergau la băi, când suna oara deschiderii. Împăratul ca să se facă popular clădea terme de dimensiuni colosale, unde nu arare-ori întra el însuși să facă baie alături cu plebeii. O asemenea clădire putea cuprinde în piscinele sale până la 3200 de persoane. Unde în lume găsim astăzi un asemenea basin de apă caldă? Dacă baia caldă intrase întru atâta în obiceiul roman, în cât poporul murmura și se revolta când din cauze de edilitate publică,

reparatură etc., era lipsit de dinsa, — apoi thermele naturale formau obiect de adorațiune la Romani. Toate templele lui Esculap, toate oracolele erau zidite lângă izvoarele calde și drept caracteristică, că erau dătătoare de putere celor slăbiți prin boale, lupte și suferințe morale, mai toate erau închinate zeului Hercule. „*Ad aquas Herculis sacras*“ este inscripția unui monument ce s'a aflat aici la marginea Cernei. Acestui semizeu se dedicau table votive, ca semn de mulțumire și venerațiune. Înainte cu 165 de ani când de nouă fură descoperite aceste băi, la locul unde isbucneau mai multe izvoare calde, mareșalul Hamilton a găsit ruinele a trei temple, dedicate: unul lui Hercule, altul lui Esculap, iar al treilea Higiei. În aceste temple s'au găsit mulțime de table votive, cari fură transportate la Viena în biblioteca de curte. Numai puține au fost lăsate aci, cum sunt tablele păstrate în coridoarele băilor *Ludovic*, lângă tunelul care leagă spitalul militar cu băile. Pe aleia care duce la izvorul *Hercule*, în păretele de piatră se vede o bucată din sarkofagul unei familii romane, tata, mama și 3 copii. Cărămizi și astăzi se pot găsi în albia Cernei când scade, cari prin semnele L. XIII. probează originea lor romană. O viață de băi foarte animată trebuie că a fost aici, carea sigur că a durat cât timp a existat imperiul roman. Se știe că decadenței politice i-a premers decadența morală. Ei bine, în epoca decadenței cade lueșul băilor. *Pliniu* dice că timp de 6 secoli Romanii nu aveau alt medic decât băile. La început băile aveau misiunea de a vindeca bolnavii (aceștia se închinau în templul lui *Esculap* înainte d'a intra în baie), apoi de a întări pe cei slăbiți în puteri, aceștia se închinau lui *Hercule*, iar în a treia categorie de vizitatori erau cei sănătoși, cari veneau pentru a-și preserva sănătatea: aceștia erau adepții *Higiei*.

În cursul veacurilor apoi viața în băi a devenit din ce în ce mai luxoașă, așa că poliția de moravuri avea mult de regulamentat în stabilimentele balneare. Din modesta maximă „*In balneis salus*“ se făcu cinicul distichon

„*Balnea, vina, Venus consumant corpora nostra*“ sed

„*Vitam faciunt balnea, vina, Venus*“,

ceea ce pe românesce va să dică:

„Baia, femeia și vinul store puterile'n om“, dar

„Baia, femeia și vinul fac fericirea vieții“.

Românul nostru de astăzi, deși nu e deloc amator al băilor calde acasă la el, în privința cultului aș pute dice religios al izvoarelor calde, nu rămâne întru nimic îndărătrul strămoșilor săi din legioanele lui Traian. Despre asta se poate fie-cine convinge, care-și-va lua osteneala să între în baia poporală din stabilimentul *Hercule*. Acolo va vedé statua în relief a lui *Iorgovan*, precum îi dic sătenii noștri lui Hercule. Această statuă e toată ciungărită de adoratorii românași, cari au obiceiul d'a rade fărîmături din aceea parte a statuei, de care parte a corpului sufer dinșii. Aceste mici părțile apoi cu toată evlavie le beau în apa de izvor, siguri fiind că se vor vin-

deca. Așa ciungărită statua, lipsită de nas, urechi, mâni, picioare etc. abea numai prin conturile ei simetrice și la distanță artistică se poate observa. Fiind odată acolo, vă recomand să examinați cu pietate resturile de apeduct construite de strămoșii noștri, ca fantasia de a lua baie la isvorul chiar al Romanilor să vă mărească deliciul când veți intra într'insa. Despre aceste resturi zic unii experți, că sunt așa de compacte, că astăzi tehnica hidraulică nu găsește un material atât de trainic.

*

Balneologia este știința clădită pe pătenii sau cum s'ar dice în limba învățaților, pe empirism. Și fiindcă tocmai poporul este acela care numai din păteniile sale învață, așa a reușit poporul nostru din aceste provincii a cunoaște folosul apelor minerale, a le clasifica, a indica chiar întrebuințarea lor terapeutică. Mult timp înainte de a fi fost analizate apele de aici și de a fi fost recomandate de vre-un medic, isvoarele erau deja botezate de popor: *baia de picioare*, *baia de ochi*, *baia de răni*, *baia de friguri*, etc. Pentru boalele lumesci a făurit o numire specială care nu prea măgulesce franțujilor.

Fiind vorba de francezi imi vine în minte, că tocmai un medic balnear francez a fost, care cu 40 de ani mai înainte călătorind în părțile aceste, a admirat iscusința poporului nostru grănicer întru întrebuințarea apelor minerale. El a scris o broșură despre metoda sătenilor de a întrebuința apa sulfuroasă din Băile Herculane la boalele de ochi. Descrie cu de amănuntul ceea ce a vădut că făceau grănicerii noștri de pe atunci la *isvorul de ochi*. Din scrierea lui nu se scie cât timp a petrecut aici, căci a cutreerat „Principatele dunărene“ descriindu-și voiajul științific. Se vede însă că ca medic la un stabiliment vestit balnear în Franța: Caunteret, tot cu ape sulfuroase, l-a interesat procedeul bolnavilor de ochi, așa că constată rezultatele dobândite la felurite boale de ochi, pe cari le și înșiră cu numirea lor medicală. În fine încântat de aceea ce a descoperit esclamă: „Compatrioții mei să poștească aici să învețe cum se întrebuințează cu folos apele sulfuroase la boale de ochi“. Nu cred să fie numeroase casurile când francezii sunt poftiți a lua învățătură dela noi. — Astăzi tot ca acum 40 de ani de când a umblat pe aici medicul francez, poporul nu a încetat a alerga cu ochii bolnavi la acest isvor al tămăduirii. Din punct de vedere științific însă tot nu e studiat, ba nici o analiză specială a isvorului nu o avem; cu o dovadă mai mult, că empirismul în arta vindecării aleargă mult înaintea științei raționale.

Acum să poftiți Dlor și Dnelor cu mine la o mică excursiune pe munte. Deocâmdată numai la 2 înălțimi interesante vă atrag atențiunea; interesante pentru priveliștea ce se întinde ochiului sosind acolo, apoi pentru istoricul urzirei lor; este înălțimea la „Crucea albă“ și înălțimea „Elisabeta“. Mulțime de legende sunt în gura poporului grănicer despre tot ce are natura mai fărâmecător din acestea ținuturi. Mitul despre *Iorgovan* și fata de împărat presupun că-l cunoașteți din baladele academi-

cianului nostru Dr. Atanasie Marienescu. Aci vorbește Hercule cu Cerna. „Crucea albă“ are o legendă în două versiuni, cari amândouă au de substrat moarte de om. Băieți resfățați au făcut fără voia mamei lor excursiune în munți. Ajunși la o înălțime ametoitoare, printre stânci, unul din copii se rostogolește în abis. În semn de aducere aminte înduioșata mamă ridică o cruce la locul de unde a căzut băiatul. După altă versiune mai sfâșietoare, nevasta ciobanului ducând de mâncare bărbatului, care de mult n'o văzuse, la un loc este atacată de lupi și sfâșiată de fiarele sălbătice în fața bietului cioban, care din vârful *Domogledului* nu avu timp de a-i veni în ajutor. Toți sătenii au ajutat la ridicarea unei cruci imposante la locul pierdării.

Legenda *înălțimei Elisabeta* nu mai e legendă, ci o istorie recentă de o sublimă aducere aminte și o legitimă mândrie pentru toți cei-ce trăiesc din acestea isvoare binefăcătoare. Era în anul 1887 când înalta Doamnă a țerei, împărăteasa și regina Elisabeta petrecând 6 săptămâni în sinul acestor munți, făcea ținic plimbări atât de obositoare, încât abia găsia din jurul seu cine să o acompanieze. În excursiunile mai grele, afară de dama de onoare, contesa Majlath, o singură persoană o însoția: codreanul *Petru Zarva*. Într'o ți programul era: la *înălțimea „Ciorici“* căreia români îi ție „la Cioareci“. Acela era atunci cel mai înalt punct pe unde erau căi serpentine pentru cei-ce voiau să facă excursiune cu inlesnire. Sosiți la pavilion, înalta Doamnă întreabă pe Petru, dacă se poate merge mai departe. La răspunsul acestuia că mai în sus nu este drum gătit, decât anevoioasa potecă călcată numai de locuitori din codri, regina pleacă în sus. După dînsa cu mare nevoie dama de onoare iar înaintea lor indispensabilul Petru. Cu toate că fie ertata regină era trenată în urcări, pe unele locuri totuși se răsima de umărul lui Petru ca să poată înainta. Cu chiu cu vai ajung la un punct, de unde priveliștea se deschide jur împrejur. Regina se oprește, stă mai multe minute nemișcată cu privirea pironită în văzduh apoi ție cuvintele: „Ce frumos! Ce plăcere aș avé să iau dejunul aici“. Excursiunea a încântat pe regină așa, că în tot restul țilei era bine dispusă. Peste noapte 80 de lucrători au făcut drumul și chioșcul de ați, iar Maiestatea Sa a luat altă ți dejunul ța „*Înălțimea Elisabeta*“. Iată istoria acestei poziții încântătoare, ca loc de excursiune ați accesibil pentru ori-cine are picioare de urcat. Adormita noastră Doamnă a fost însă cea dântăia care a descoperit frumseța locului.

Petru Zarva merită, ca să vă vorbeșe și despre dînsul câteva cuvinte, căci el e tipul caracteristic al țeranului român. După-ce a plecat regina din Băile Herculane, a venit la mine ca să-și deschidă bae-riile inimei și să-mi împărtășească fericirea pentru carea nu un simplu păzitor de codru ci mari funcționari l-au invidiat, cari aspirau la înalta distincție de a face pe ciceronele reginei. Pe acel timp om mai fericit în lume și mai mândru ca Zarva Petru n'a fost. Comandantele trupelor asociate în contra Chinei n'a simțit fala și răspunderea ce a simțit-o acest

deștept codrean în nobila-i misiune de a conduce pe regina sa prin iubiții săi munți, atât de des cutreerați de dinsul. N'am văzut în viața mea om să vorbească cu atâta entuziasm, cu estas, aș putea dice, de câte ori cita și recita cuvintele ce-i adresa înalta Doamnă. De regulă îi zicea „Peter“ dar câte odată și „lieber Peter“. Apoi ajungând la câte o colibă de cioban, de unde se aușiau câinii lătrând, Petru alerga înainte să oprească câinii. Regina voia să vadă coliba. Acolo găsiră ciobanii gătind mămăligă, sau cum se dice pe aici coleșe. A cerut să guste din ea, dar nu i-a plăcut; a beut însă cu gust lapte din donița ciobanului. A întrebat apoi că ce sat e mai aproape de aici. I s'a răspuns: „*Valea Bobvașnița*“. Era de o extremă grațiositate Maiestatea Sa când se silea să repete acest nume și nu reușea nici ea nici dama de onoare. Această trudă zădarnică-i făcea mult haz, căci ambele rideau dulce. În decursul pelerinajului prin codru, unde nu se aușia decât paserea, o singură dată a întrebat regina de Petru dacă sunt oameni răi pe aici. A fost de ajuns hotărîta asigurare a codreanului, ca regina să nu se mai gândească la temere. De observat e, că regina n'a suferit să fie păzită de gendarmi.

Dlor și Dnelor! Într'un timp, când asasinatele politice sunt la ordinea zilei, când capete încoronate cad victimă afurisiților de anarhiști în locuri publice, cred că este de actualitate a constata, că împărăteasa Austriei și regina Ungariei, cădută și ea de pumnalul ucigaș, 6 săptămâni în aceste ținuturi românesce dîlnic a făcut excursiuni în singurătatea munților neumbლაți, condusă de un singur român fără a i-se fi întemplat cea mai mică neplăcere! Iată pentru ce am dîs că Petru Zarva este un tip, tipul general de loialitate și devotament al țeranului român, care deși muncit de miserie, viața și-o pune pentru capul încoronat al țerii sale. —

Nu pot incheia lăsându-vă sub impresia tristă a legendelor și a dureroasei întemplări din Geneva. Să ne coborim din munți și să ne oprim în parc. În fața DV. vedeți maiestuosul „*Salon de cură*“ ținut în stil de renesanță care după inscripția din fațadă „*Saluti et Laetitiae*“ are menirea de a lecuî prin puterea veseliei. Arhitectul pare a'i fi destinat acestei zidiri și o misiune socială-umanitară, când a infipt în virful clădirei statuele celor patru popoare principale ale țerei: *românul, maghiarul, germanul, și sêrbul*. El le-a pus una lângă alta cu scop ca cei vii într'o dî să se apropie și dând mână cu mână să-și facă unii altora viața mai suportabilă, să-si croiască o soarte comună mai ferice. —

Dacă în decursul sesonului de băi în oarele dela 9—11 sara veți intra în salon, vă veți convinge că aici se face tot posibilul ca greulușii melancoliei să nu cuprindă pe cel ce vine la Băile Herculane. Este dans, petrecere pentru toate neamurile. Tinerimea se veselesce dansând, iar bătrânii privesc cu plăcere. Obiceiul de a se îngriji de buna dispoziție a pu-

blicului, care vine la băi, tot Romanii l-au introdus. Thermele publice ale lui Antonin, în Roma purtau următoarea inscripție:

„Cura vacuus hunc adeas locum,
Ut morborum vacuus abire queas,
Non enim hic curatur qui curat.“

Ceea ce pe românesce ar fi să fie:

„Lapădă grija lumească de vii la locul acesta,
Ca fără boală, voios să poți pleca de aicea,
De suferință nu scapi cât timp o grijă te roade.“

Dr. G. Vuia.

SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Calendaristica noastră.

Ceea-ce am constatat și cu altă ocaziune, trebuie să relevez și de astă-dată: literatura noastră calendaristică ține a se ridica la un nivel din ce în ce mai înalt, redactorii noștri de calendare par a înțelege tot mai bine menirea unui calendar în mijlocul poporului nostru, tendința spre îmbunătățire se menține ferm.

Am înaintea mea două din cele mai bune calendare ale noastre: *Amicul Poporului*, calendar ilustrat pe anul 1901, întocmit de I. Popovici, profesor la școala civilă de fete a „Asociațiunii“, apărut în editura lui W. Krafft în Sibiiu, și *Călimdarul Poporului* pe anul comun 1901, apărut în editura „Tipografiei“, societate pe acțiuni în Sibiiu.

Amicul Poporului (An. XLI) ocupă și de astă-dată un loc de frunte între calendarele noastre nu numai pentru buna chibșuință cu care e întocmit, ci și pentru valoarea lui literară. Tot ce se poate aștepta la noi dela un bun calendar, găsim mai ales de astă-dată întrupat în *Amicul Poporului*, și dacă mai luăm în socotință și reducerea prețului de 40 cr. (80 fil.) la 30 cr. (60 fil.), considerând tot ce ni se oferă în acest calendar pentru un preț atât de bagatel, cu drept cuvânt îl putem număra între calendarele noastre cele mai ieftine, și credem, că va cuceri tot mai mult cercurile cărturarilor noștri pentru cari în prima linie este destinat. Abstragând dela partea calendaristică, întocmită cu foarte multă îngrijire, în care remarcăm o mulțime de maxime interesante și instructive la fie-care lună, ne oprim la bogata parte literară și informativă a calendarului. În partea literară găsim și de astădată mai multe piese originale, pentru a căror acuirare trebuie să gratulăm sincer redactorului, piese datorite unor literați, ca V. A. Urechă (Zarva dela Paraipan, legendă istorică), *Ciru Oeconomu* (Mormântul lui Cain, poezie), *Haralamb G. Lecca* (Lângă Rahova, poezie); mai găsim apoi două piese de *Maria Cioban* (Vilva, povestire din Munții-Apuseni, și *Cercuitorul*, poezie), două piese de *Romul Simu* („Are Românul o ți; . . . de-ar

sci-o el folosi . . . !“ și Risipa), mai multe articole instructive (ceva despre tuberculoza pulmonară) și de actualitate (Aron Densușianu, Producțiunea noastră literară în 1899/900, Burii, Din cronica anului, Schița biografică a I. P. S. mitropolitului Dr. Victor Mihályi de Apșa, Gutenberg, etc.) Partea informativă e bogată și de astă dată. Asemenea ni se presintă calendarul foarte bogat în ilustrațiuni frumos executate, dintre acestea remarcăm portretul admirabil, după un nou clișeu, al I. P. S. mitropolitului Mihályi în fruntea calendarului și o mulțime de portrete de ale personajelor de actualitate (P. P. Carp, Körber, Victor Emanuel III și regina Elena, Alexandru, regele Sârbiei și regina Draga, contele Waldersee, Krüger, etc. — Și din aceasta scurtă dare de seamă se poate convinge ori și cine, că valoarea acestui calendar nu am taxat-o prea sus.

Călimdarul Poporului (an. XVI) corespunde deplin numelui, ce-l poartă, el are deja o reputațiune bine stabilită în opinia noastră publică și aceasta bună reputațiune tinde a și-o afirma tot mai mult. Dacă pe *Amicul Poporului* îl aflăm de cel mai potrivit pentru cărturarii nostri, *Călimdarul Poporului* e cel mai cu pricepere redactat pentru trebuințele poporului nostru, a cărui carte de toate zilele a devenit de mult. Bogat în cuprins și de astădată, cu o parte informativă potrivită trebuințelor poporului, și având o mulțime de ilustrațiuni de actualitate, acest calendar va fi resfoit de sigur cu drag de poporul nostru. Prețul 20 cr. (40 fil.)

(nt.)

Bibliografie.

Publicațiunile Academiei Române: Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXI. 1898—1899. Memoriile secțiunii istorice, Bucuresci. Institutul de arte grafice Carol Göbl, furnisor al Curții regale. Strada Doamnei 16. 1900. Un volum de 634 pag. 4° cuprinzând următoarele materii: Manuscripte din bibliotecii străine relative la istoria Românilor, de N. Iorga. Socotelile Brașovului și scrisori românesce către Sfat în secolul al XVII, de N. Iorga. Socotelile Sibiiului, de N. Iorga. Expunerea pe scurt a principiilor fundamentale ale istoriei, de A. D. Xenopol. Edilitatea sub domnia lui Caragea, de V. A. Urechia. Prețul 6 lei.

Analele Academiei Române. Seria II. — Tom. XXII. 1899—1900. Partea administrativă și debaterile. Bucuresci, 1900. 596 pag. 4°. Prețul 6 lei.

Analele Academiei Române. 1889—1898. Indice alfabetic al cuprinsului volumelor XI—XX din seria II. Bucuresci, 1900. 146 pag. 4°. Prețul 2 lei.

Studiu asupra pelagrei, de Dr. Ioan Neagoe. Scriere premiată din Premiul Adamachi din 1900. Bucuresci, 1900. 248 pagini 8° mare. Prețul 6 lei.

Studii istorice asupra Chilieii și Cetății-Albe, de *Nicolae Iorga*, membru corespondent al Academiei Române. Scriere premiată de Academia Română cu Premiul Alexandru Bodescu din 1899. Edițiunea Academiei Române. București, 1900. 418 pag. 8° mare.

Viața și activitatea literară a protosinghelului Naum Rîmniceanu, discurs rostit la 17 (30) Martie 1900 în ședința solemnă sub președința M. S. Regelui, de *Constantin Erbiceanu*, cu răspuns de *Dimitrie A. Sturdza*, secretar general al Academiei Române. București, 1900. 97 pagini 4°. Prețul 1 leu.

Archiepiscopul și mitropolitul Andreiu baron de Șaguna, discurs rostit la 13 (26) Martie 1900 în ședința solemnă sub președința M. S. Regelui, de *Nicolae Popșea*, episcopul Caransebeșului, cu răspuns de *Dimitrie A. Sturdza*, secretar general al Academiei Române. București, 1900. 42 pag. 4°. Prețul 50 bani.

*

Poesii de *Carol Scrob*. Binecunoscutul nostru poet de peste munți, C. Scrob, căpitan în armata României, proiectează editarea unui nou volum de poezii, cari, nu ne îndoim, vor fi tot atât de bineprimite din partea publicului român, ca și poeziile deja publicate de Dsa. Prețul unui exemplar 3 lei. Abonamentele să se adreseze la autor în *Roman* (România).

*

Răspuns la darea de seamă a d-lui Sim. Popescu, publicată în „Tribuna“ An. XVII, 1900, asupra cărților mele de religieune, de Dr. Petru Barbu, profesor în Caransebeș. Se capătă *gratuit* dela autor.

*

Istoria politiceii, după Sir. Frederick Pollock de *Teodor V. Păcățian*. Editura autorului. Sibiiu. „Tipografia“, societate pe acții. 1900. Un vol. 8° mic de 203 pag. cuprindând următoarele capitole: I. Originea politiceii și a scrutării științifice în filosofia greacă. II. Evul mediu și renașterea. III. Secolul XVIII și contractul social. IV. Teorii moderne despre suveranitate și legislatură. Lucrarea prezintă a dlui Păcățian, care până acum a îmbogățit literatura noastră juridică-politică, destul de săracă, cu câte-va opere de valoare recunoscută după cei mai buni scriitorii străini, a apărut mai întâiu în diarul „Tribuna“, de unde e reproducă acum în volum separat. O recomandăm iubitorilor de literatură serioasă. Prețul 1 cor. Comandele se fac la autor în Sibiiu, Hechtgasse Nr. 16.

*

Concentrațiunea învățământului în școala Herbart-Zilleriană, după Dr. W. Rein, A. Pickel și E. Scheller de *George Joandrea*, învățător. Reproducere din „Foaia diecesană“. Editura autorului. Caransebeș, 1900. Tipografia diecesană, 29 pag. 8°.

*

Istoria naturală în usul claselor inferioare ale școalelor medii după Dr. Szterényi Hugó. Botanica tradusă de *Vasile Dumbrova*, zoologia tradusă de *Victor Borlan* profesori. Tomul I. pentru clasa I. cu 113 ilus-

trașiuni. Tipografia lui Robert Lampel (Wodianer și fi). Budapesta, 1900. 146 pag. 8°. Se comandă la librăria L. Süßmann, Beiuș. Prețul 2 cor. 40 fil.

*

Raportul III. al școalelor capitale ortodoxe orientale române de băieți și fetițe din Lugoj, pe anul școlar 1899/1900. Elaborat din însărcinarea corpului învățătoresc de *George Joandrea*, învățător. Lugoj, tipografia C. Traunfellner, 1900. 56. pag. 8° Cuprinde două disertații de *George Joandrea* și anume: *a)* Treptele culturale-istorice în școala Herbart-Zilleriană, după Dr. W. Rein, A. Pickel și E. Scheller; *b)* Mătăsăritul ca izvor de câștig pentru învățător și poporul nostru; apoi date școlare.

*

Biblioteca națională din Paris. Biblioteca aceasta s'a fundat în anul 1645, și s'a deschis cu 1300 de tomuri. După câți-va ani familia Dupuy, ca moștenire a dăruit 9000 de tomuri. Colbert a înmulțit-o cu 35000 de tomuri. Primul catalog general s'a început la anul 1722 și s'a revădit în 1745. Dela 1840 până la 1852 s'a făcut un inventar nou, și dela 1852 până la 1874 s'au făcut cataloage parțiale.

În 15 Octombrie s'a adus la cunoștință cumcă *primul tom* al catalogului general cu litera *A* a apărut: Abia se poate cugeta, că ce lucru gigantic a fost compunerea acestui catalog. Dela 1882 s'a început un registru, care aranjat după materie și autor, cuprinde în sine toate ce au apărut. La 1 Ianuarie 1897 biblioteca națională din Paris a stat din următoarele opuri respective tomuri:

Sfânta scriptură	18,401	tomuri
Scrieri liturgice	27,926	"
Părinții bisericeii	4,864	"
Teologie catolică	74,322	"
Teologie necatolică	17,581	"
Dreptul naturii și al omului	8,680	"
Iurisprudență	144,860	"
Geografia și istoria generală	39,425	"
Istoria bisericească	36,726	"
Istoria antică	30,754	"
Istoria franceză	279,408	"
Istoria altor țări	610,929	"
Bibliografie	14,601	"
Științe filologice	97,456	"
Poesia franceză	68,841	"
Teatrul francez	28,400	"
Piese teatrale singuratice	42,059	"
Romane	116,824	"

Se face observarea, că dela 1 Ianuarie 1897 categoriile singuratice au căpătat un crescământ de 10 procente și că ați biblioteca națională din Paris are mai multe milioane de tomuri. (Neues Pester Journal 10 Octombrie 1900).

Aceasta e numai o bibliotecă, dar și în Paris și în alte orașe ale Franciei mai sunt multe biblioteci. Firesce că autorii (scriitorii) n'au fost numai din Franca, ci din toată Europa, respective din toată lumea! Cu câtă trudă s'au scris acele tomuri, și cu câți bani s'au procurat ele! Iată un ideal pentru Români, de astădată numai ca un vis al învățaților — dar care ne spune, că trebuie să lucrăm, ca barem ca pitici să fim lângă giganți.

At. M.

DIN SINUL ASOCIAȚIUNEI.

Loteria Casei Naționale.

Tragerea la sorți a acestei loterii s'a făcut Sâmbătă la 7/20 Octobrie a. c. în sala festivă a școlii civile de fete din Sibiiu. Comisiunea loteriei a fost reprezentată prin Dd. *P. Cosma, I. St. Șulufu, Dr. C. Diaconovich și Nic. Togan*, iar autoritățile pol. prin D. *Robert Simonis*, căpitan de poliție al orașului, ca comisar politic exmis de vice-comitele com. Sibiiu. Tragerea la sorți s'a făcut cu intervențiunea notarului public *B. Svastits* din loc, care a controlat și adevărit exactitatea procedurii atât cu privire la așezarea în roată a numerilor cât și la tragerea lor, care s'a făcut prin cele mai mici eleve ale internatului Asociațiunii. S'a urmat astfel, că din o roată de noroc, în care au fost așezați numerii 1—100.000, s'a tras câte un număr, și după fiecare a fost scos din o roată mai mică (cu 219 numeri) numărul câștigului. Câștigul principal de C. 10.000, a fost câștigat de Asociațiune cu un bilet nevândut, căci din cele 100.000 bilete emise, ceva preste jumătate nu au putut fi desfăcute. Cu toate aceste loteria se va încheia cu un profit de preste 20.000 coroane pentru Fondul Casei Naționale. Lista completă a tragerii la sorți o publicăm la finea părții oficiale a acestui număr.

Înainte tragerii la sorți biroul loteriei, profitând de prezența în Sibiiu a membrilor congresului național bisericesc, și având concursul Domnișoarelor române din loc, a arangiat Joi la 5/18 Oct. a. c. o splendidă serată în sala dela „Gesellschaftshaus“, care — cu toate că au absentat mulți dintre aceia cari ar fi fost chemați în primul rând a se presenta la cea d'ântiă convenire aranjată în favorul Casei Naționale, — a înăuțit fondul acesteia cu preste 300 coroane*), și afară de aceea a avut un succes atât de splendid, încât a făcut onoare societății române din Sibiiu și a câștigat, atât între Români cât și între străini, mulți prietini noi Asociațiunii și instituțiunii naționale ce ea doresce a înființa.

*) Cele publicate în un diar român despre un pretins deficit al acestei petreceri, sunt tot atât de neadevurate, ca și celelalte afirmări referitoare la Loteria Casei naționale și la administrarea ei. Sperăm că bunul simț al publicului român va scii apreția după merit aceste scornituri, lansate cu atâta ușurință în paguba frumoasei instituțiuni proiectate de Asociațiune.

DIN DESPĂRȚEMINTE.

Desp. „Caransebeș“. Dela adunarea constituantă ținută în Caransebeș la 22 Aprilie 1899 până la 31 Decembre comitetul desp. a ținut 4 ședințe, toate sub presiunea și conducerea D. director *Andrei Ghidiu*. Activitatea comitetului nu a fost încoronată de multe succese, fiindcă acesta a avut să se lupte cu greutățile începutului. În ședința I ținută la 24 Aug. 1899 s'a constituit comitetul cercual, alegându-se vicepreședinte D. profesor diriginte Dr. Iuliu Olariu, secretar Dl. prof. Gerasin Sêrb, cassar D. Ioan Lințu și controlor părintele Iuliu Musta. Tot în această ședință s'au executat conclusele adunării cercuale constituante cu privire la trimiterea listelor în comunele de pe teritoriul despărțământului pentru câștigarea de membri și s'a ventilat chestiunea, ca adunarea generală a Asociațiunii să se țină în a. 1900 la Băile-Herculane.

În ședința dela 26 Octobree s'a pus temelia înființării bibliotecelor populare pe teritoriul desp. și înființarea agenturilor în scopul promovării intereselor culturale ale despărțământului.

În ședința dela 21 Novembre s'au pertractat mai multe comunicate întrate dela comitetul central.

În ședința dela 12 Decembre 1899 s'a luat în desbatere proiectul comitetului central pentru noua arondare a despărțământelor și convocarea adunării cercuale în comuna Bozovicu, cum și alte propuneri.

Membrii ai desp. cu finea a. 1899 au fost de toți 32, și anume: 1 fondator, 24 ordinari și 7 ajutători, cari toți și-au achitat taxele.

Desp. „Bran“. Acest desp. pân' acum era compus din toate comunele cercului administrativ Bran, de present se compune din următoarele comune: Bran, Sohodol, Poarta, Predeal, Simon, Moeciul superior, Măgura, Pescerea, Sirnea și Fundata. Cu noua organizare a acestui desp. a fost încredințat Ilustritatea Sa D. *Ioan cav. de Pușcariu*, septemvir i. p., care a conchemat adunarea de constituire a despărțământului pe 3 Februarie 1900. Cu aceea ocaziune s'a ales director al desp. D. *Ioan cav. de Pușcariu*, membri în comitet D. Axente Moșoiu, Ilariu Reit, Miron Tătoiu și Nicolau Popovicu, iar D. Simeon Stoica, membru pe viață, ca membru natural al comitetului cercual, în ședința comitetului cerc. din 28 Martie a fost ales vice-președinte al desp. Adunarea cercuală ordinară s'a ținut în 12 Aug. Au fost prezenți 29 membri, dela cari s'au încassat taxe 129 cor.

Desp. „Agnita“. Cu organizarea acestui despărțământ a fost încredințat D. Nicolau Moldovan, adm. protopopesec în Nocrichiu. Adunarea

cercuală de constituire a fost convocată pe 5 Aug. a. c. în opidul Agnita, și a fost bine cercetată. S'au înscris 18 membri ordinari și 10 ajutători, dela cari s'au încasat 79 coroane. Director a fost ales D. adm. prot. *Nicolau Moldovan*. Tot cu aceea ocașiune au fost aleși și membrii comitetului cercual.

Desp. „Dej“ s'a organizat în adunarea cercuală ținută în Dej la 14 Aug. a. c. Organizarea acestui desp. a fost concređută D. Dr. *Teodor Mihali*, avocat, care a fost ales director al desp. În numita adunare au fost aleși și membrii comitetului cercual, s'au înscris și au solvit taxa 12 membri ordinari noi și 6 membri ajutători. S'au trimis comitetului central taxe în suma de 162 cor. Numărul actual al membrilor din acest desp. este de 2 membri pe viață, 19 ordinari și 6 ajutători.

Desp. „Vêrșeț“ este cel mai tînăr dintre despărțemintele Asociațiunii. El s'a înființat numai la 8 Octobrie st. n. a. c. Cu organizarea lui a fost încredințat din partea comitetului central D. Dr. *Petru Zepeniag*, avocat în Vêrșeț, unde s'a ținut adunarea de constituire, la care au participat mulți cărturari din loc și giur, cum și popor în număr frumos, îndeosebi din comuna Coșteiu. Adunarea a fost presidată de D. delegat al Asociațiunii, care a denumit cassar ad hoc pe D. *I. Botoș*, iar controlor ad hoc pe D. *V. Fincu*. Astfel constituit biroul constată numărul membrilor înscrși și anume: 1 membru fundator, 5 membri pe viață, 25 ordinari și 23 ajutători, adecă un număr atât de frumos, cum numai rar se întemplă la organizarea despărțemintelor. Membri ordinari vechi, cari până acum au aparținut desp. „Timișoara“, sunt 11, astfel că desp. „Vêrșeț“ numără de present în total 65 membri. D. *Avram Corcea*, preot în Coșteiu, a explicat scopul și mijloacele Asociațiunii, apoi s'a procedat la alegerea comitetului cercual alegându-se persoanele următoare: D. avocat *Vladimir Spătariu*, director, iar membri Dd. Dr. *Nicolae Popovici*, Dr. *Alexandru Codarcea*, *Simeon Schiopu* și *Victor Fincu*. În fine D. președinte ad hoc, prin o potrivită cuvântare, închide adunarea.

Comitetului central s'au trimis 437.60 cor. în numărar și o acție de bancă în valoare nominală de 200 coroane.

D. Dr. *Zepeniag* și toți Românii binesimțitori, cari au ascultat glasul său, constituind un despărțemânt puternic al Asociațiunii în acele părți expuse, merită laudă și recunoștință. Avem în fine firmă speranță, că în jurul frunțașilor, cari s'au înrolat deja sub stindardul desp. „Vêrșeț“, se vor grupa din an în an tot mai mulți membri, pornind o activitate intensivă pentru interesele noastre culturale, pentru luminarea poporului și înaintarea lui în bunăstare.

Nr. 781—1900.

Proces verbal

din 15 Novembre 1900. Ședința ordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: *Iosif St. Șuluțu*. — Notar: *Dr. Ilie Beu*. — Membrii prezenți: *Zah. Boiu, Part. Cosma, I. Crețu, Dr. Corn. Diaconovich, G. de Maxim, Ioan Papiu, I. Popovici, Dr. Eus. R. Roșca, Leontin Simonescu*.

248. Cu verificarea procesului verbal al ședinței de adi

Se încredințează domnii: *Ioan Crețu, Ioan Papiu și Dr. Eusebie R. Roșca*.

249. (690—1900). Se aduce la cunoștință, că din presidiu s'au donat pe sama *bibliotecii școlare din Marpod* următoarele cărți: *I. Löser, Istoria agriculturii; D. Bardosi, Regulament de serviciu; I. Pop Reteganul, Povești din popor; S. Stoica, Higiena copilului; Dr. Il. Pușcariu, Principii din pedagogia generală; Dr. G. Maior, Agrologia; Foișoara „Telegrafului Român“ pe 1876 și 1877; I. Pop Reteganul, Povestiri din viața țăranilor; toate în câte un exemplar.*

Se ia spre scire și se aproabă.

250. (705—1900). *Direcțiunea despărțământului „Beiuș“ înaintează procesul verbal al ședinței comitetului cercual din 14 Octobrie a. c. În această ședință s'au pertractat afaceri curente, s'a luat act de mai multe donațiuni pe sama bibliotecelor populare și s'a decis înființarea de agenturi în B.-Lazuri și Cusfiș.*

Spre scire.

251. (706—1900). *Direcțiunea despărțământului „Seliște“ înaintează cu data 14 Octobrie a. c. procesul verbal al ședinței comitetului cercual din 24 Septembrie a. c. În această ședință s'au pertractat afaceri curente și s'a decis înființarea de agenturi noue în comunele Aciliu, Alămor, Rod, Sibiel și Topârcea.*

Spre scire.

252. (707—1900). *Direcțiunea despărțământului „Sighișoara“ înaintează cu data 16 Octobrie a. c. procesul verbal al adunării cercuale, ce s'a ținut în Retișdorf la 2 Septembrie a. c. Se constată:*

1. S'au prezentat și luat spre scire raportul general al comitetului cercual și rațiociniul casei.

2. S'a decis, ca suma, ce va mai rămâne din cele 20% statutare după acoperirea speselor de administrație, să se voteze ca ajutor unui învățăcel de meserie.

3. S'a decis, ca în viitor adunările cercuale să nu se mai țină în comune atât de îndepărtate dela centru, pentru-ca să poată participa cât mai mulți membri.

4. S'au cetit disertațiile: „Luxul la poporul român și urmările lui“ de Vasilie Răduleț și „Însemnătatea meseriilor“ de Vasilie Suciu. Ambele disertații au fost înaintate pentru eventuală publicare.

Procesul verbal se ia spre scire și conclusele aduse se aprobă cu excepțiunea celui de sub pct. 3, anumit adunările cercuale sunt a se ține pe rând în toate comunele de pe teritoriul despărțământului. Disertațiile se transpun redacțiunii „Transilvaniei“ pentru eventuală întrebuițare.

253. (708—1900). Dl *Dr. Hans Bordan*, avocat în loc, transpune cu data 14 Octobrie a. c. actele referitoare la *procesul contra lui Septimiu Albin*, înaintând totodată și expensarul său de spese în suma de fl. 111.35, din care însă a primit ca avans fl. 10.—; mai rămâne deci a i-se asemena suma de fl. 101.35.

Expensarul a fost examinat și toate pozițiunile lui s'au constatat pe deplin justificate.

Spre scire. Suma de fl. 101.35 se asemează spre solvire d-lui *Dr. Hans Bordan*.

254. (726—1900). *Direcțiunea despărțământului „Brașov“* înaintează *procesul verbal al ședinței comitetului cercual* din 20 Septembrie a. c. În această ședință s'au pertractat numai afaceri curente.

Spre scire.

255. (728—1900). *Direcțiunea scoalei civile de fete* înaintează cu data 20 Octobrie a. c. *conspectul* încasărilor efectuate în anul scolar 1899—1900 pentru acoperirea *speselor particulare* ale elevelor, accludând și documentele referitoare, cari sunt saldate în regulă. Se constată, că suma întratelor în contul speselor particulare, inclusive saldul de fl. 67·94 din anul scolar 1898—1899, a fost de fl. 2729·87, iar spesele acoperite de fl. 2509·21; din suma întrată s'a restituit părinților fl. 121·55, ca solvit peste spesele efective ale elevelor, și a rămas un sald de fl. 220·60.

Conspectul de sub întrebare se ia spre scire. Saldul are să fie administrat ca deposit fructifer.

256. (734—1900). *Direcțiunea despărțământului „Mociu“* înaintează cu data 25 Octobrie a. c. *procesul verbal al adunării cercuale*, ce s'a ținut în 12 August a. c.

Se constată:

1. S'au prezentat și luat spre scire raportul general și rațiociniul casei pe 1899.

2. Dl *Ioan Câmpean* a cetit disertația sa: „Repriviri asupra trecutului Asociațiunii“.

3. S'a decis a se ruga comitetul central, ca să asemeze pe sama despărțământului 20 % după fl. 83.—, adică după taxele încasate de comitetul cercual dela membrii ordinari și ajutători în 1899 și trimise întregi la cassa centrală.

4. S'au înscris: *a*) membru pe viață dl Ioan Leoca, proprietar în Sâmbotelec; și *b*) membri ordinari dna Susana Moldovan și dnii Simeon Pop, Dr. George Simon, Alexandru Deac, Alexandru Oltean, Ieronim Danilă, Ieronim Bozac, Iuliu German, Alexandru Bigian, Auxentiu Mureșan. Toți au solvit taxa prescrisă.

5. S'a decis, ca din banii, de cari dispune despărțământul, să se aboneze foi populare și să se distribue în comunele designate de comitetul cercual.

Procesul verbal se ia spre scire și conclusele aduse se aproabă. Rugarea despărțământului amintită sub pct. 3. se încuviințează și se asemează suma de 35·20 coroane. Dl Ioan Leoca se declară membru pe viață și se prevede cu diploma prescrisă, iar dna Susana Moldovan și dnii amintiți sub pct 4. lit. *b*) se declară membri ordinari ai Asociațiunii.

257. (764—1900). Compactorul *Francisc Neuzil* din loc cu data 7 Novembre a. c. înaintează un cont despre 131·20 coroane pentru compactare de diare și cărți pe sama bibliotecii Asociațiunii.

Suma de 131·20 coroane se asemează spre solvire dlui Fr. Neuzil.

258. (765—1900). Executorii testamentari ai fericitului *Ioan Petran* transpun cu data 3 Novembre a. c. în copie inventarul lăsământului acestuia, cu recercarea ca comitetul central să iee parte la pertractarea lăsământară. Anunță totodată, că defunctului s'a ridicat un monument demn de marinită sa. Conform inventarului activele lăsământului fac suma de 136,359·53 coroane, iar pasivele 6,252·60 coroane.

Se ia act cu mulțămintă. Presidiul se autorisează a numi la timpul seu un reprezentant al Asociațiunii la pertractarea lăsământară.

259. (766—1900). *Direcțiunea despărțământului „Dej“* înaintează cu data 13 Novembre a. c. *procesul verbal al ședinței comitetului cercual* din 10 Novembre a. c. În această ședință s'a constituit comitetul cercual alegându-se vice-president dl Dr. Ioan Cherecheș, cassar dl Mateiu Pop, controlor dl George Gradovicu și notar dl Dr. Liviu Miksa.

Procesul verbal se ia spre scire și constituirea comitetului cercual se aproabă.

260. (770—1900). Dl *Iosif St. Șuluțu* donează pe sama muzeului național *o hârtie a generalului Bem*, comandant al armatei maghiare în Ardeal la 1848—49, *adresată lui Nicolae Solomon*, prefect al legiunii române, împreună cu alte scrisori, cari dovedesc autenticitatea aceleia, și biografia lui Nicolae Solomon.

Se primesc cu mulțămintă.

D. u. s.

Iosif St. Șuluțu m. p. *Dr. B. u* m. p. secretar II. S'a verificat. Sibiiu, în 19 Novembre 1900. *Ioan Papiu* m. p. *Dr. Eusebiu Roșca* m. p. *Ioan Crețu* m. p.

Nr. 843—1900.

Proces verbal

din 6 Decembrie 1900. Ședința ordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. *Ilarion Pușcariu*. — Notar: Dr. *Ilie Beu*. — Membrii prezenți: *Zaharia Boiu*, *Parteni Cosma*, *Ioan Crețu*, *Dr. Corn. Diaconovich*, *Nicolau Ivan*, *I. Papiu*, *Dr. Eus. R. Roșca*, *Leontin Simonescu*, *Iosif St. Șuluțu* și *N. Togan*.

260-a. Cu *verificarea* procesului verbal al ședinței de ași

Se încredințează domnii Dr. Cornel Diaconovich, Leontin Simonescu și Iosif St. Șuluțu.

261. (811—1900). Dl *Voicu Hamsea*, protopop în Lipova, numit cu concludul comitetului central Nr. 279 din 7 Decembrie 1899 delegat pentru *constituirea despărțământului „Lipova“* și recercat a se supune acestei însărcinări, răspunde cu data 25 Novembre a. c., că după-ce doue conferințe, convocate de dînsul în cauza de sub întrebare, s'au declarat pentru amânarea constituirii acestui despărțământ, depune mandatul de delegat. Avînd însă în vedere, că comitetul central a fost din altă parte de repetite ori provocat a constitui despărțământul „Lipova“, apoi că adunarea generală a Asociațiunii a fost invitată și a decis a se întruni chiar în Lipova, —

Comitetul central decide a continua încercările pentru organizarea acestui despărțământ și luând act de renunțarea d-lui Voicu Hamsea, numesce delegat pe dl Ioan Tuducescu, director de bancă, cu însărcinarea de a încerca constituirea despărțământului cel mult până la finea lunii Martie 1901.

262. (841—1900). Secretarul I raportează, că dintre delegații numiți cu concludul Nr. 279 din 7 Decembrie 1899 pentru *organizarea nouelor despărțăminte* create prin ultimul regulament de arondare, — au satisfăcut însărcinării ce li s'a dat următorii domni:

Dl N. Zigre a organizat desp. „Orade“, dl I. cav. de Pușcariu a organizat desp. „Bran“, dl Dr. T. Mihali a organizat desp. „Dej“, dl N. Moldovan a organizat desp. „Agnita“, dl Dr. P. Zepeniag a organizat desp. „Vérșeț“, dl N. Bogdan a organizat desp. „Treiscaune-Ciuc“, iar dl P. Miulescu a organizat desp. „Torac“, însă nu a încassat taxele și astfel despărțământul acesta nu și-a început activitatea.

Dl Voicu Hamsea a renunțat la mandatul de delegat și în locul dînsului prin concludul anterior a fost numit dl Ioan Tuducescu.

Nu s'au conformat însărcinării primite și nu au răspuns la recercarea comitetului central următorii delegați:

Dl Dr. Iustin Pop pentru desp. „Tincea“, dl Aurel Petrovici pentru desp. „Nădlac“, dl Ios. Morariu pentru desp. „Dobra“, dl Andreiu Medan

pentru desp. „Somcuta“, dl Dr. Flor. Mihályi pentru desp. „Maramurăș“, dl Ioan Droc pentru desp. „Merceurea“, dl Mih. Popoviciu pentru desp. „Orșova“.

Deoarece-ce dela numirea acestor delegați a trecut un an de zile și considerând, că o amânare mai îndelungată a organizării despărțimintelor înșirate ar fi păgubitoare pentru interesele Asociațiunii, propune, ca delegații numiți în urmă să fie recercați din nou, ca să convoace adunările de constituire în termen preclusiv, iar la cas dacă nu s'ar pute supune însărcinării ce li s'a dat, să raporteze despre aceasta, ca comitetul central să poată încerca organizarea pe altă cale.

Se ia act.

D-nii Dr. Iustin Pop, Aurel Petroviciu, Iosif Morariu, Dr. Flor. Mihályi, Andreiu Medanu, Ioan Droc și Mih. Popoviciu vor fi recercați din nou, ca în termen de 3 luni să convoace adunarea de constituire a despărțimintelor, a căror organizare li s'a încredințat, și să raporteze comitetului central până la 31 Martie 1901 despre rezultat, — eventual în locul dînșilor să recomande alte persoane, cari să fie încredințate cu organizarea despărțimintelor de sub întrebare.

Dl Paul Miulescu va fi recercat să finalizeze organizarea începută până la finea anului curent, ca membrii înscrși în despărțământul „Torac“ să poată beneficia de drepturile lor cu începere dela anul nou.

Conclusul referitor la ținerea în suspens a organizării despărțimintelor: Uioara, Arad, Giula, Sanisláu-Carei și Jibou se susține până la alte dispozițiuni.

263. (175—1900). Biroul Asociațiunii, însărcinat la timpul său cu executarea conclusului comitetului central Nr. 66 din 5 Aprilé a. c. referitor la editarea unui *album cu modele de cusături* românesci, — propune, ca actele referitoare la acest obiect să se trimită secțiunii istorice, ca organului competent în materie de etnografie, cu rugarea ca să studieze chestiunea și la timp oportun să înainteze comitetului central propunerile sale.

Se primesce.

264. (840—1900). În vederea rezultatelor multămitoare, ce le-a realizat Asociațiunea în anii din urmă prin inițiarea *rescumpărării* *felicităților de Anul nou* în favorul fondului Casei naționale, —

Biroul se autorisează a publica și înainte de proxima aniversare în numele Asociațiunii un apel pentru rescumpărarea *felicităților de anul nou* în scopul și condițiunile din trecut.

265. (832—1900). Secretarul II raportează, că în urma concursului publicat sub Nr. 578—1900 pentru *conferirea unui stipendiu „I. Roman“*

de 120 coroane au intrat 14 cereri, dintre cari 5 cereri sunt defectuos instruate lipsind tocmai atestatul scolar.

Stipendiul „I. Roman“ de 120 coroane se votează lui Alexandru Rusu, student în cl. VI. gimnazială în Blaj.

266. (775—1900). Se anunță *decedarea membrului onorar Stefan Moldovan*, fost preposit capitular în Lugoj.

Comitetul central dă expresiune regretului său prin sculare.

267. (783—1900). Dl *Iosif St. Șuluțu* aduce la cunoștința comitetului central, că la *mormântul regretatului George Barițiu*, fost president al Asociațiunii, nu se află nici măcar o cruce. Supune deci afacerea așezării unei cruci mormântale apretării comitetului central.

Se decide, ca înainte de a se lua conclud meritoric să se întrebe membrii familiei regretatului G. Barițiu relativ la această chestiune.

268. (813—1900). „*Furnica*“, cassă de economii în Făgăraș, trimite 700 coroane ca a treia rată din taxa de membru fondator al Casei naționale.

Se ia act.

269. (821—1900). *Directiunea școlii civile de fete* înaintează cu data 30 Novembre a. c. *cererile* a 11 eleve *pentru dispensare dela plățirea didactrului*, precum și concludul conferenței corpului didactic referitor la aceste cereri.

Se decide a se dispensa de întreg didactrul pe anul 1900—1901 elevele: Octavia Stroia, Elvira Cinteș, Margareta Mărginean, Valeria Foica, Elisaveta Vlad, Maria Balteș, Silvia Balteș, Valeria Pop, Veturia Foica, Maria Troanca; de jumătatea didactrului pe anul 1900—1901 eleva: Galini Literat; și de întreg didactrul pe anul 1899—1900 elevele: Octavia Stroia și Maria Troancă.

270. (822—1900). *Directiunea școlii civile de fete* înaintează cu data 30 Novembre a. c. *procesul verbal al conferenței corpului didactic* din 16 Novembre a. c. În această conferență:

1. s'au pertractat afaceri curente;
2. s'a stabilit programul serbărilor din incidentul aniversării reginei Elisaveta.
3. s'a luat conclud referitor la cererile întrate pentru dispensare de didactru;

4. s'a luat conclud referitor la felul cum să se serbeze preseara „Nascerii Domnului“ și s'a decis în acest scop construirea unei scene. Spesele împreunate cu aceste serbări să se acopere din economiile ce se fac peste an. Peste tot din aceste economii să se înființeze un „fond pentru acoperirea speselor împreunate cu producțiunile și excursiunile școlare“.

Procesul verbal se ia spre scire și concludesele aduse se aproabă.

271. (833 și 827—1900). Dl *Iosif St. Șuluțu* înaintează cu data 5 Decembre a. c. *raport despre cercetarea scoalei și a internatului* Asociațiunii în lunile Septembrie, Octobree și Novembre a. c. Constată, că corpul didactic se ține strict de planul de învățământ și își dă silință de a obține rezultate bune; în internat domnesce ordine; starea sanitară e multămitoare.

În legătură se prezintă și raportul ddto 3 Decembre a. c. al directorului scolar despre revisiile de clase pe același timp, în care se constată, că învățământul decurge în ordine.

Ambele rapoarte se iau spre scire.

272. (793—1900). *Direcțiunea despărțământului „Reghin“* înaintează cu data 18 Novembre a. c. *procesul verbal al adunării cercuale* ținute în 26 August a. c. Se constată:

1. S'a prezentat și luat spre scire raportul comitetului pe anul trecut.
2. S'a decis, ca din suma de 100 coroane, destinată în adunarea cercuală din anul trecut pentru premii, cari însă nu s'au împărțit, să se cumpere cărți de școală.

Procesul verbal se ia spre scire și conclusele aduse se aprobă.

273. (804—1900). Dl *Ioan Dan*, protopop onorar, încredințat din partea comitetului cercual cu conducerea despărțământului „Zernescei“, prin scrisoarea sa ddto 13 Novembre a. c. *abdică* dela acest post.

De scrisoarea dlui Ioan Dan se ia act; este însă rugat a convoca comitetul cercual la ședință, unde să-și prezenteze abdicarea, și care apoi va ave să proceadă conform ș-ului 43 din Statute și §. 40 din Regulamentul pentru despărțăminte.

274. (807—1900). *Direcțiunea despărțământului „Sebeș“* înaintează cu data 22 Novembre a. c.

I. *Procesul verbal al ședinței comitetului cercual* din 30 August a. c. În aceasta ședință s'au pertractat numai afaceri curente.

II. *Procesul verbal al adunării cercuale*, ce s'a ținut în Daia română la 2 Septembrie a. c. Din acesta se constată:

1. S'au prezentat și luat spre scire raportul general și rațiociniul casei pe 1899 și s'a stabilit budgetul pe 1901 la intrate și eșite cu 290 coroane.

2. Dl. G. Tătar a cetit disertăția sa, „Cauzele sărăciei poporului român și mijloacele pentru delăturarea lor.“

3. S'a conferit un premiu de 10 coroane unei țărance, care s'a prezentat în cel mai frumos costum, cusut de ea însăș.

4. S'a decis, ca adunările cercuale viitoare să se țină pe rând în toate comunele despărțământului în o ordine stabilită.

5. S'au înscris membri ordinari noi d-nii: Eustatie Cib, preot, Simion Ispas, proprietar, și Vasilie Vasilca, vicenotar,

III. *Procesul verbal al ședinței comitetului cercual* din 6 Septembrie a. c. În această ședință s'a luat act de conclusele adunării cercuale; s'a decis înființarea unei biblioteci populare în Daia română, spre care scop s'au prelininat 40 coroane; și s'a luat act de constituirea unei agenturi în Daia română.

ad I. Spre scire.

ad II. *Procesul verbal* se ia spre scire și conclusele aduse în deosebi proiectul de budget pe 1901 se aprobă. Domnii amintiți sub 5 se declară membri ordinari ai Asociațiunii.

ad III. Spre scire cu aprobarea concluseror.

275. (823—1900). În *despărțământul „Sătmar“* s'au înscris membri ordinari noi d-na Maria Achim și dl Vasilie Achim.

Ambii se declară membri ordinari ai Asociațiunii.

276. (824—1900). *Direcțiunea despărțământului „Bistrița“* înaintează cu data 27 Novembre a. c. *procesul verbal al ședinței comitetului cercual* din 21 Novembre a. c. În această ședință s'au pertractat afaceri curente; s'a luat act de înființarea primei biblioteci populare și s'a decis a se pune la dispoziția poporului din Bistrița; s'a decis redactarea unui apel pentru înființarea de agenturi.

Spre scire cu aprobarea concluseror.

277. (762—1900). Editura de cărți a Academiei maghiare transpune cartea „*A magyar honfoglalás kútfoi*“ pentru a se cumpăra pe sama bibliotecii Asociațiunii cu prețul de 30 coroane.

Se decide procurarea amintitei scrieri.

278. (843—1900). La propunerea bibliotecarului

Se decide a se procura pe sama bibliotecii Asociațiunii următoarele scrieri:

- a) Brânzeu N., Scoalele din Blaj;
- b) Coșbuc G., Fire de tort;
- c) Gion, Elementul pitoresc în cronicile române; și Din istoria Fanarioților;
- d) Hodoș Enea, Poesii populare din Bănat;
- e) Idieru N., Studii economice, politice și de finanțe, vol. I și II;
- f) Maior Dr. G., Manual complet de agricultura rațională, vol. III și IV;
- g) Negruzzi Iacob, Scrieri complete, vol. III—V;
- h) Sbiera Dr. I. G., Aron Pumnul. Voci asupra vieții și însemnătății lui;
- i) Speranță T., Anecdote populare;
- k) Urechia V. A., Frați cu frați. Români la Roma;
- l) Maiorescu Tit, Discursuri parlamentare;
- m) Ionescu Tache, Discursuri parlamentare.

D. u. s.

Dr. Il. Pușcariu m. p., vice-președ., *Dr. Beu* m. p., secr. II. — S'a verificat. Sibiu, în 10 Decembre 1900. *I. Șuluțu* m. p., *L. Simonescu* m. p., *Dr. Diaconovich* m. p.

APEL.

În vederea consimțământului general, cu care publicul român a întimpinat inițiativa „Asociațiunii“ : de a pune obiceiul felicitărilor de Anul nou în serviciul culturii noastre naționale, — subsemnatul comitet central adresează acum, în preseara unei noue aniversări, un călduros apel către toți iubitorii culturii poporului românesc, ca și de astădată să adopte în număr cât se poate mai mare rescumpărarea felicitărilor de Anul nou, și să doneze sumele de rescumpărare fondului „Casei Naționale“.

Lista rescumpărărilor se va publica în ziare și în o mică publicațiune festivă, ce pe ziua Anului nou se va trimite tuturor persoanelor, cari își vor rescumpăra felicitările.

Pe această cale vom menține părțile frumoase și plăcute ale obiceiului felicitărilor, ne vom reaminti prietenii nostri, și ei își vor aduce aminte de noi, — gândurile noastre se vor întâlni, și uniți prin un frumos act al iubirii de neam, vom sărbători laolaltă noua aniversare cu inimi încăldite de cele mai nobile sentimente. De altă parte vom fi scutiți de o mare pierdere de timp și de eventualitatea penibilă, dar numai cu greu evitabilă, de a trece cu vederea la felicitările de Anul nou pe care-va dintre prietenii nostri.

La finea secolului ce espiră, — secolul renașterii noastre naționale, vom ridica prin obolul nostru pentru fondul „Casei Naționale“, un frumos monument începuturilor culturale ale poporului românesc.

Din ședința comitetului central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiu la 6 Dec. 1900.

Dr. Il. Pușcariu,
președinte.

Dr. I. Beu,
secretar II.

AVIS!

P. T. Domni directori ai despărțemintelor Asociațiunii sunt rugați:

1. a *îngriji să se incassese taxele dela membrii Asociațiunii și până la finea lui Decembre a. c. să se înainteze la cassa centrală, subtrăgând cele 20% ce compet despărțemintelor; în cas contrar, la începutul anului viitor, conform praxei din trecut și §-ului 41 lit. b) din Regulamentul afacerilor interne pentru despărțemintele Asociațiunii, taxele restante se vor incassa prin mandate postale direct de subscrisul birou;*

2. a *înainta în decursul lui Ian. 1901 raportul pe an. expirat, prevădut în §. 39 lit. g) al Regulamentului susmenționat;*

3. *conform circularului dela 2 Aprilie a. c. Nr. 216—1900, în legătură cu raportul amintit în p. 2. D. directori vor binevoii a ne raporta și despre starea bibliotecelor populare administrate de despărțeminte, folosindu-se pentru fiecare bibliotecă separat de câte un bilet, de cari am trimis la timpul seu tuturor despărțemintelor.*

Biroul Asociațiunii

DIN DESPĂRȚĂMINTE.

Desp. „Beiuș“. Din raportul comitetului cercual al acestui desp. pe an. de gestiune 1899/1900, cetit în adunarea cercuală din Szombatság, dăm unele părți, din cari se vede laudabila activitate, ce desvoaltă conducătorii numitului desp., frumoasele rezultate la cari au ajuns în decurs de numai 2 ani, și prospectele de progres la cari — pe basa promițătorului început — cu drept cuvânt ne putem aștepta în viitorul cel mai apropiat.

„ . . . Și oare ce scop a avut lucrarea noastră? Să atingem scopul Asociațiunii. Iară scopul Asociațiunii este scopul poporului, căci Asociațiunea este poporul, poporul face Asociațiunea. Poporul cu inimă îngrijată și strânsă de durerea suferințelor lungi, stătea în pragul comoarei sale, în care i-au mai rămas din talanții de odinioară: credința, legea,

evlavia, limba, naționalitatea, puțină bunăstare și și mai puțină cultură. Era poporul îngrijat să nu peardă și din acești talanți, ci să-i sporească, să-i înmulțească, și să-și poată făuri din ei fericirea, de care atâta vreme a fost lipsit. Alerga și cerca calea și mijloacele acestei fericiri. Frunțașii noștri s'au apropiat și și-au pus urechia la inima poporului și au înțeles dorința și sbuciumarea ei, și i-au arătat, că fericirea, calea și mijloacele ei, le va afla în deșteptare, în luminare. I-a arătat că fără luminare nu va puté trage deget cu popoarele, cari s'au silit la mai mare deșteptare. Că Sașii, Nemții, Evreii și alții sciu purta o economie mai rațională, că au apucat meseriile, negoțul, deregătoriile și-i aflăm tot în frunte, numai pentru aceea, că ei mai toți, tineri și bătrâni, bărbați și femei sciu carte, și astfel sunt mai deștepți.

„Frunțașii noștri au luat în seamă voința bună, puterea și hărnicia poporului nostru, și au ridicat steagul, pe care era scris: Deșteptarea poporului român. Și poporul a alergat să se înșire și ne-am înșirat și noi sub acest steag, bine știind, că unde-i unul nu-i putere. Frunțașii și țeranii au dat mâna, s'au însoțit și aceasta însoțire o numim noi „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“.

După acestea tractează pe larg despre însemnătatea bisericei și școalei, cum și despre ceea-ce Asociațiunea a lucrat până acum pentru binele poporului, dîcînd îndeosebi că ea „îngrijese ca să nu perdem învățăturile câștigate în biserică și școală. — Biserică și școală avem în tot satul și le susținem cu mari jertfe, și vedeți, tinerimea, ba și cei mari, după-ce es din școală, foarte puțini mai sciu ceti ceva. Ce folos dară de jertfele poporului, de ostenelele bisericei și școalei? „

„Asociațiunea vrea și poporul are lipsă să fie luminat, . . . altcum toate le va perde. Ađi umblă mulți lupi îmbrăcați în pele de oaie să amăgească credința poporului, mulți rêuvoitori să înșele poporul neînvățat. Mulți străini au năvălit în orașe și năvălesc și în sate; și numai învățătura va îndrepta pe popor, să-și apere ogorul și drepturile, să afle mod de câștig și să se apuce de neguțetorie, de industrie, de meserii, ș. a. . . .“

Se spune mai de parte în raport: . . . Asociațiunea a ales cu multă grijă aproape 600 cărți bune pentru popor, și se silesce ca, precum în fie-care sat este biserică și școală, să fie și cărți bune. Ne trimite pe noi să vi-le aducem acasă; să primiți deci dela cărturarii vostri învățăturile și sfaturile scoase din aceste cărți și înșivă să le cetiți, . . . devenind cu chipul acesta popor ales, . . . oameni iubitori de muncă și alipiți deapurarea la sinul dulce al nației noastre. . . .

După aceste se arată activitatea comitetului cercual în următoarele:

Sedințe a ținut în decursul anului de gestiune 6. Numărul obiectelor pertractate 40, al exhibitelor 56. În aceste sedințe comitetul a stărut să înmulțească numărul membrilor, să organizeze agenturi comunale, să înființeze biblioteci populare și mai ales să câștige interesul și atențiunea publicului românesc de pe teritorul desp. pentru scopul frumos al

Asociațiunii. Procesele verbale au fost luate la cunoștință din partea comitetului central, conclusele au fost aprobate.

Membri. Numărul membrilor la adunarea cerc. din 1899 a fost 110; prin înființarea desp. „Orade” însă 18 din aceștia au fost transcriși la acel despărț., au rămas deci 92. Acest număr a crescut astfel, că azi avem 106 membri, din cari 4 fundatori, 1 pe viață, 59 ordinari și 42 ajutători.

Agenturile comunale Ca să afle modalitatea cea mai bună pentru organizarea agenturilor, comitetul a convocat pe 10 Maiu a. c. la consultare pe fruntașii români din diferite comune. Cei adunați au fost de părerea, ca în scopul acesta să se trimită în comunele respective câte un delegat sau doi. În ședința din 3/VI a. c. comitetul a decis să înființeze deocamdată agenturi în *Vaşcău* și *Szombatság-Rogoz* și în scopul acesta a exmis câte un delegat. În comunele Szombatság-Rogoz cu concursul harnicei inteligențe din loc, s'a și înființat agentura în 11/VI a. c. cu doi membri ordinari și 17 ajutători. Agentura a arătat interes față de afacerile Asoc., ne-a ajutat la încassarea taxelor dela membri, a contribuit la aranjarea și succesul frumos al adunării cercuale din aceea comună, etc.

Bibliotecele populare. Comitetul cerc. dă o deosebită atențiune acestor instituțiuni, pentru-că ele sunt cele mai potrivite mijloace pentru cultivarea poporului. Desp. are o bibliotecă stabilă în Beiuș, care este pusă la dispoziția membrilor, și a hotărît să înființeze deocamdată încă doue biblioteci exmițând o comisiune care să facă consemnarea cărților potrivite. O bibliotecă este și aranjată din 70 cărți și se transpune la dispoziția agenturei din Szombatság-Rogoz. Altă bibliotecă se aranjează, cărțile fiind adunate. Aceste biblioteci sunt ambulante, adică după-ce se cetesc cărțile într'o comună, biblioteca trece în altă comună. . . . Mai mulți patriculari din cercul nostru, cât și din alte părți, convinși de marea însemnătate a bibliotecelor populare, au contribuit parte bani, parte diferite cărți în favorul acestor biblioteci. Astfel credem, că în viitor și numărul bibliotecelor populare se va înmulți în desp. nostru.

La câteva ședințe comitetul cerc. a convocat și membri din centrul desp. ca, pe lângă afacerile curente, să discute mai înadins mijloacele prin cari desp. și-ar pute împlini mai bine menirea sa Comitetul cerc. a hotărît să dea tot sprijinul la desfacerea losurilor în favorul *Casei Naționale* și să familiarizeze *răscumpărarea felicitărilor de anul nou* tot în acel scop. Biroul a adresat apel cătră poporul român din desp.. nu numai pe cale ziaristică, ci și îndeosebi, în centru a exmis liste în acest scop, și în general și-a dat multă silință pentru a atrage atențiunea publicului față de interesele Asociațiunii. A procurat în cont fix 200 losuri de ale Casei Naționale, a abđis de procentele sale în favorul amintit. A trimis 40 cor. colectate în scopul răscumpărării felicitărilor de anul nou. Se notează, că în desp. Beiuș — prin întervenirea comitetului

cerc. — s'au desfăcut peste 500 losuri de ale Casei Naționale . . . S'a adus deciziunea ca inspectorii tractuali să fie rugați a recomanda deosebitei atențiuni a domnilor învățători interesele Asoc., mai ales în agenturi să conlucre la înaintarea poporului prin *prelegeri populare*, indulcindu-l pentru scopurile Asoc.

În favorul bibliotecelor populare au contribuit până acum domnii: Dr. I. Comșa, medic în Szombatság-Rogoz, 10 cor. și „Foaia Poporului“, Gratian Mateiu, preș. agenturii din Szombatság-Rogoz, 10 cor., Ioan Bușița, prof., 3 cor., Sabin A. Ignat, cand. de adv., 2 cor. 30 fil. și 4 cărți, Tit. Bud, vicarul Maramurășului 1 ex. „Viața Sântilor“ în preț de 6 cor., Ioan Kéri 2 ex. Legendar la poetică în preț de 4 cor. 40 fil., Teodor Bulc, prof., 3 cărți, Comitetul central 6 cărți în câte 2 ex. și A. Todoran, Gherla, 4 cărți. Au mai dăruit cărți d-nii Dr. Fl. Stan și Vasile Stefanică, profesori, Grüner 2 cor. Comitetul cerc. a asignat în acest scop. 40 cor. și a mai cumpărat cărți, ce au fost distribuite cu ocasiunea adunării cerc. țăranilor și îndeosebi școlarilor din școala de repetițiune, ca și pe această cale să susțină iubirea de carte, să înmulțească cunoscințele și promoveze crescerea evlavioasă câștigate în școală. Cărțile și broșurile astfel distribuite au fost în număr de 44.

S'a scris concurs pentru 2 premii de câte 25 cor.; unul pentru o disertațiune de conținut poporal și altul pentru cea mai bine cultivată grădină de pomi. A fost premiată disertațiunea dlui medic Dr. Ioan Comșa: despre „Urmările beției“; însciițarea la concursul pentru al doilea premiu făcându-se prea târziu nu s'a putut examina grădina la timp și astfel acest premiu nu s'a distribuit.

Mai departe raportul se ocupă de afacerile cassei și se închee cu un călduros și documentat apel la adresa celor prezenți în adunarea cercuală, recercându-i să se însuflețească pentru promovarea instituțiilor populare, între cari Asoc. cuprinde loc de frunte și are o menire foarte însemnată. —

Desp. „Seliște“. Comitetul cercual al acestui despărțământ a lansat la începutul iernii presente un circular către toate agenturile comunale de pe teritoriul desp. Circularul se ocupă cu chestiuni provădute în statutele și regulamentele Asociațiunii, chestiuni cari n'ar trebui scăpate din vedere de conducătorii tuturor despărțământelor Asociațiunii.

Iată circularul:

„Comitetul despărțământului — ocupându-se cu problema: „cum s'ar pute organiza *biblioteci populare* în comunele noastre și pentru ca de folosul, ce rezultă din cetit, să beneficieze și aceia, cari nu știu carte“ a ajuns la concludul de a recomanda și insista pe lângă agenturile sale ca la timp potrivit să țină *prelegeri publice*, — fie aceste prelegeri cu teme libere lucrute anume și acomodate pentru popor, fie că se cetesc cărți din istorie sau din ramul economiei, — făcându-se astfel aceste învățături și instrucțiuni accesibile și la poporul nostru, fiindu-i de o

absolută necesitate. Și pentru ca aceste prelegeri să aibă și un rezultat practic, comitetul desp. este de părerea, ca la astfel de prelegeri să se încasseze taxe *benevole* cât de minimale și din sumele aceste să se procure cărți pentru bibliotecile populare, pentruca astfel cât mai multe învățături să ajungă la cunoștința poporului nostru, căci știut este, că numai prin cultură poate ajunge un popor la o bunăstare materială și morală.

„Convinși fiind că și onor. D. voastră apreciați pe deplin vederile expuse, vă rugăm a stăruii și a conlucra în direcțiunea mai sus indicată, iar despre rezultatul obținut să binevoiți a ne raporta până în 15 Ianuarie st. n. 1901.“

DIN SINUL ASOCIAȚIUNII.

Despărțimintele și membrii Asociațiunii la finea anului 1900.

Prin concludul Nr. 279, adus în ședința comitetului central dela 7 Dec. 1899, noua arondare a despărțimintelor Asociațiunii s'a stabilit conform conspectului ce urmează.

Numărul membrilor încă este repartiat de data aceasta pe baza noiei arondări.

Nr. crt.	Despărțământul	Membri fundatori	Membri pe viață	Membri ordinari	Suma	Observări
1.	Abrud-Câmpeni	2	26	45	73	
2.	Agnita	—	—	10	10	Reorganizat în a. c.
3.	Alba-Iulia	1	4	10	15	
4.	Arad	—	—	—	—	Încă neorganizat.*)
5.	Beiuș	4	1	59	64	
6.	Bistrița	6	6	18	30	
7.	Blaj	4	4	53	61	
8.	Bocșa	—	—	61	61	
9.	Brad	—	3	24	27	
10.	Bran	—	1	10	11	Organizat în a. c.
11.	Brașov	1	6	75	82	
12.	Caransebeș	1	1	65	67	
13.	Cluj	2	3	17	22	
14.	Cohalm	—	1	16	17	
15.	Comloș-Sân-Miclăuș	—	—	17	17	
16.	Deva	1	6	35	42	
17.	Dej	—	2	19	21	Reorganizat în a. c.
18.	Dicio-Sân-Mărtin	1	—	15	16	
19.	Dobra	—	—	—	—	În stadiul de organis.
20.	Făgăraș	2	5	30	37	
21.	Giula	—	—	—	—	Organizarea amânată.
22.	Hațeg	—	3	23	26	
Transport		25	72	602	699	

*) Membrii de pe teritoriul acestui desp. sunt computați între cei afară de desp.

Nr. crt.	Despărțământul	Membri fundatori	Membri pe viață	Membri ordinari	Suma	Observări
	Translatus	25	72	602	699	
23.	Hida-Huedin	1	—	29	30	
24.	Jibou	—	—	—	—	Organisarea amânată.
25.	Lipova	—	—	—	—	În stadiul de organis.
26.	Ludoș	1	—	11	12	
27.	Lugoș	2	4	35	41	
28.	Mediaș	—	—	9	9	
29.	Mercurea	—	—	—	—	În stadiul de organis.
30.	Mociu	—	4	26	30	
31.	Nădlac	—	—	—	—	În stadiul de organis.
32.	Năsăud	11	22	25	58	
33.	Orade	1	1	34	36	Organisat în a. c.
34.	Orăștie	6	4	16	26	
35.	Oravița	4	15	60	79	
36.	Orșova	—	—	—	—	În stadiul de organis.
37.	Oșorheiu	1	1	16	18	
38.	Panciova	1	4	40	45	
39.	Reghin	2	3	14	19	
40.	Sanislău-Careiu	—	—	—	—	Organisarea amânată.
41.	Sebeș	2	2	32	36	
42.	Seini (<i>Sătmar</i>)	—	2	44	46	
43.	Seliște	2	11	55	68	
44.	Sibiui	7	18	52	77	
45.	Sighet	—	—	—	—	În stadiul de organis.
46.	Sighișoara	—	1	8	9	
47.	Șimleu	4	6	27	37	
48.	Șomcuta	—	—	—	—	În stadiul de organis.
49.	Timișoara	6	10	56	72	
50.	Tinca	—	—	—	—	În stadiul de organis.
51.	Torac	—	—	9	9	Organisat în a. c.
52.	Turda	—	1	15	16	
53.	Treiscaune-Ciuc	—	—	15	15	Organisat în a. c.
54.	Uioara	—	—	—	—	Organisarea amânată.
55.	Vârșeț	1	5	36	42	Organisat în a. c.
56.	Zernești	—	2	19	21	
57.	Afară de despărțăminte	8	17	26	51	
	Suma totală	85	205	1311	1601	
	La finea an. 1899	—	—	—	1558	

Resultă deci o cres. în total de — — — 43

Precum se vede din acest conspect, în 1900 s'au reorganizat desp. Agnita și Dej.

S'au organizat din nou desp. Bran, Orade, Torac, Treiscaune-Ciuc și Vârșeț.

Se află în stadiul de organizare desp. Dobra, Lipova, Mercurea, Nădlac, Orșova, Sighet, Șomcuta și Tinca.

S'a amânat pe mai târziu organizarea desp. Arad, Giula, Jibou, Sanislău-Careiu și Uioara.

AGENTURILE ASOCIAȚIUNII.

Asociațiunea dispune de Agenturi în 9 despărțăminte, și anume:

1. În desp. „Abrud“, în comuna Sohodol.
2. În desp. „Beiuș“, în Szombatság-Rogoz.
3. În desp. „Blaj“, în comunele: Bna, Cenade, Cergăul-mare, Lunca, Micăsasa, Mihalț, Roșia, Sâncel, Tiur și Veza.
4. În desp. „Bocșa“, în comunele Bocșa rom. și Vasiova.
5. În desp. „Brașov“, în comunele Brașov-Tocile, Brașovu-vechiu, Cristian, Dêrste, Feldioara, Ghimbav, Preșmer, Rêșnov și Satulung.
6. În desp. „Panciova“, în comunele Alibunar, Cubin, Deliblat, Ozora, Satul-nou și Seleus.
7. În desp. „Sătmar“, în comuna Seini.
8. În desp. „Sebeș“, în comuna Daia română.
9. În desp. „Zernești“, în comuna Tohanul vechiu.

Aceste 32 agenturi sunt constituite în sensul statutelor și regulamentelor Asociațiunii*). Credem a fi de lipsă să dăm la acest loc dispozițiunile prescrise pentru organizarea agenturilor.

Conform §. 46 din statutele Asociațiunii „în fie-care comună, în care se află patru membri cel puțin de ori-ce categorie ai Asociațiunii, se poate înființa o agentură, în scopul de a servi drept organ al Asociațiunii, în nemijlocită atingere cu populațiunea respectivei comune. Agentura se constituie sub presidiul unui delegat al comitetului cercual, alegându-și un președinte, un casar și un notar pe timp nedeterminat pe cari însă comitetul cercual îi poate schimba, când cere trebuința“.

Iar conform §. 47 din statute chemarea agenturei este: „a stărui pentru înmulțirea membrilor și altor venite ale Asociațiunii în comună, a încasa banii dela cei-ce îi vor răspunde la dînsa, și a-i administra fără întârziere la comitetul cercual, a duce în îndeplinire dispozițiunile comitetului cercual, a griji de foile, cărțile, eventual biblioteca populară și cu un cuvânt de toate obiectele primite dela comitetul cercual pentru întrebuințarea lor în comună, ținându-le totdeauna în stare bună, a înainta în fiecare an socoteli la comitetul cercual despre banii încasați, și în fine din când în când a face comitetului cercual propuneri în interesul Asociațiunii“.

Conform §. 45 al „Regulamentului afacerilor interne pentru despărțămintele Asociațiunii“ fiecărei agenturi comunale, care are cel puțin 5 membri ajutători, îi compete un exemplar gratuit al organului Asociațiunii „Transilvania“, care rămâne proprietatea bibliotecii din agentură. Tot în acest §. se dispune, ca în ordinea de qi a adunărilor cercuale ordinare să se iee un punct special pentru prezentarea *consemnării agenturilor comunale*, cari în anul premergător au funcționat și și-au achitat taxele de membri. Acest conspect se alătură la procesul verbal, ca comitetul central să poată dispune trimiterea foi la adresa președintelui, care este a se indica în consemnare.

*) Unde agenturile au fost organizate în regulă și ni s'a anunțat numele președintelui Agenturei, se trimite gratuit revista „Transilvania“.